

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Využití strukturálních fondů EU pro znevýhodněné studenty

The Use of EU Structural Funds for Disadvantaged Students

Student: Zuzana Šporková
Vedoucí práce: doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.

Ostrava 2010

Místopřísežně prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Ostravě dne 7. května 2010

.....

Zuzana Šporková

Touto cestou bych chtěla poděkovat především panu doc. Ing. Karlu Skokanovi, Ph. D., vedoucímu mé bakalářské práce, za to, že mi byl nápomocen radou při jejím zpracování, dále Soně Šimečkové a dalším pracovníkům Institutu inovace vzdělávání, jakož i Centru Slunečnice při Ekonomické fakultě Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava.

OBSAH:

1. Úvod.....	2
2. Strukturální fondy EU a osoby se zdravotním znevýhodněním.....	4
2.1. Regionální a strukturální politika EU.....	4
2.2. Legislativní východiska regionální politiky Evropské unie.....	5
2.3. Strukturální fondy Evropské unie	8
2.3.1. Evropský fond regionálního rozvoje	8
2.3.2. Evropský sociální fond.....	9
2.3.3. Fond soudržnosti	10
2.4. Regionální politika EU v programovacím období 2000-2006	10
2.4.1. Programové dokumenty strukturálních fondů EU	12
2.4.2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ)	14
2.4.3. Podpora handicapovaných osob v OP	17
2.5. Regionální politika EU v programovacím období 2007 - 2013	18
2.5.1. Cíle v programovacím období 2007 - 2013	18
2.5.2. Programové dokumenty strukturálních fondů EU	20
2.5.3. Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost	23
2.5.4. Podpora handicapovaných osob v OP	24
2.6. Osoby se zdravotním znevýhodněním	25
3. Slunečnice, centrum pro znevýhodněné studenty	28
3.1. Poslání, význam a historické souvislosti vzniku Centra Slunečnice.....	28
3.2. Podmínky Systému studia osob se specifickými požadavky	29
3.3. Služby poskytované Centrem Slunečnice	30
3.4. Spolupráce s vybranými subjekty	34
3.5. Statistika studentů Centra Slunečnice	35
4. Vyhodnocení projektů na podporu znevýhodněných studentů.....	38
4.1. Přehled realizovaných projektů.....	38
4.1.1. Projekt ESF 007 Informační a komunikační technologie	39
4.1.2. Zkvalitnění přístupu akademických pracovníků VŠB-TU Ostrava FALCO ...	43
4.1.3. Rozvojové projekty	46
4.2. Dotazníkové šetření.....	48
4.2.1. Dotazníkové šetření o Centru Slunečnice a jeho vyhodnocení.....	48
4.2.2. Dotazníkové šetření o VŠ poradnách v souvislosti se SF EU a jeho vyhodnocení	50
5. Závěr.....	53
Seznam použité literatury	55
Seznam zkratk	
Seznam obrázků	
Seznam tabulek	
Seznam grafů	
Seznam příloh	

1. ÚVOD

S přibývajícím počtem států vstupujících do Evropské unie (EU) rostou hospodářské a sociální disparity mezi jednotlivými zeměmi, kterou musela EU začít řešit. V rámci strukturální politiky ustanovila pravidla, podle kterých by se výše zmíněné rozdílnosti postupně snižovaly tak, aby bylo dosaženo stejných příležitostí jak pro státy jako celky, tak pro jednotlivce. Jedním ze způsobů jak tohoto dosáhnout, je využívání strukturálních fondů, tedy finančních prostředků EU, o které mohou organizace, regiony i státy požádat a s jejichž pomocí se přibližují vyspělejším státům Evropské unie jak v rovině ekonomické (v oblasti průmyslu, zemědělství či služeb), tak v rovině sociální (oblast vzdělávání, uplatnění na trhu práce) a environmentální (ochrana životního prostředí).

Cílem bakalářské práce je analýza využití strukturálních fondů EU pro znevýhodněné studenty, jejich využití a konkrétní aplikace na podmínky Ekonomické fakulty VŠB-TU Ostrava, vyhodnocení realizovaných projektů v rámci Centra Slunečnice a porovnání s obdobnými centry pro znevýhodněné studenty v rámci České republiky.

Ve své bakalářské práci se zabývám strukturálními fondy EU a jejich využitím pro znevýhodněné studenty. Výstupem mé práce je analýza činnosti Centra Slunečnice při Ekonomické fakultě VŠB-TU Ostrava a spokojenosti handicapovaných studentů s nabízenými službami. Také se zabývám způsobem financování vysokoškolských poraden v České republice. Využívám jak primární zdroje, které jsem získala výzkumem cílové skupiny, tak i zdroje sekundární (výroční zprávy, webové stránky, interní dokumenty Centra Slunečnice apod.).

Strukturální fondy fungují na základě určité legislativy, která upravuje způsob čerpání finančních prostředků, určuje, kdo má nárok na čerpání, za jakých podmínek apod. Touto legislativou jsou nařízení Rady (ES) a její rozhodnutí.

Členské státy mohou v rámci regionální politiky v současném programovacím období čerpat z následujících fondů: Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF), Evropský sociální fond (ESF), Fond soudržnosti (FS). V práci jsou jednotlivé fondy blíže popsány a vysvětleny.

Druhá kapitola se zabývá otázkou regionální politiky EU, která se realizuje z hlediska financování v tzv. programovacích obdobích. Tato práce se zaměřuje na programovací období v letech 2000 – 2006 a následně 2007 – 2013. V podkapitolách pro programovací období 2000 – 2006 se zabývám reformou tohoto období, programovými dokumenty strukturálních fondů, operačním programem (OP) Rozvoj lidských zdrojů a podporou handicapovaných osob v OP. V podkapitolách věnovaných programovacímu období 2007 – 2013 se zaměřuji na cíle jmenovaného období a taktéž na programové dokumenty, operační program a podporu handicapovaných osob v OP.

Třetí kapitola této bakalářské práce pojednává o osobách handicapovaných či osobách se specifickými nároky, jejich inkluzi do společnosti obecně, o uplatnění rovných příležitostí při studiu na vysoké škole a o jejich možnostech následného uplatnění na trhu práce. V této souvislosti zmiňuji Centrum Slunečnice při Ekonomické fakultě Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava, jeho význam, poslání a služby, které toto centrum studentům poskytuje a které pro účely zvyšování kvality služeb využívá strukturálních fondů formou řešených projektů. Tyto projekty jsou v práci popsány a následně vyhodnoceny.

Poslední částí bakalářské práce jsou zhodnoceny realizované projekty ze strukturálních fondů EU v rámci Centra Slunečnice, dále dotazníková šetření v souvislosti jednak s Centrem Slunečnice, ale i s podobnými centry či vysokoškolskými poradnami na jiných VŠ v České republice. Pro účely dotazníkového šetření v rámci Centra Slunečnice jsem zvolila osobní formu dotazování stávajících klientů – studentů Centra Slunečnice s cílem získat zpětnou vazbu k poskytovaným službám a obecně k práci centra. Co se týká dotazníkového šetření v rámci center a poraden v ČR, toto mělo za cíl zjistit využívání strukturálních fondů k založení nebo financování center či zvyšování kvality poskytovaných služeb.

2. STRUKTURÁLNÍ FONDY EU A OSOBY SE ZDRAVOTNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM

Česká republika má možnost využívat strukturální fondy Evropské unie prostřednictvím regionální a strukturální politiky napříč celým spektrem hospodářství, například v oblasti životního prostředí, dopravy, výzkumu a vývoje, vzdělávání. V neposlední řadě poskytují tyto fondy také pomoc pro osoby se zdravotním znevýhodněním.

2.1. Regionální a strukturální politika EU

Strukturální politika je důležitou součástí Evropské unie (EU), která má za úkol měnit a zlepšovat strukturu národních ekonomik členských států.

Mnohavrstevnost této politiky vypovídá, že ji můžeme posuzovat ze tří hledisek:

1. Územní (regionální) – hlavním cílem má být zpřístupnění nedostupných regionů.
2. Sociálně ekonomické – v této oblasti se EU zaměřuje na podporu znevýhodněných skupin na trhu práce, malých a středních podniků či zvyšování kvalifikace.
3. Oborové, odvětvové – tato rovina zahrnuje podporu zemědělství a rozvoj a zachování průmyslových odvětví.¹

Strukturální politika účelně zasahuje do tržního prostředí, aby docílila právě takových strukturálních změn, které by trh samostatně nevytvořil. V České republice je dle obecné definice strukturální politika EU součástí politiky regionální.

„V souladu se svými principy EU ustanovila regionální a strukturální politiku, která by prostřednictvím nástrojů a finančních zdrojů umožnila postupně snižovat rozdíly mezi hospodářskou a sociální úrovní regionů v Evropě. Vzhledem k tomu, že tyto nerovnosti s průvodními jevy, jako je vysoká nezaměstnanost a nízká příjmová úroveň, vznikají v důsledku nevhodných hospodářských a sociálních struktur, bylo nezbytné přistoupit k postupnému vyrovnávání těchto rozdílů. S tímto záměrem došlo k rozvoji hospodářské

¹ Kučerová, 2006.

a sociální soudržnosti, která realizuje regionální a strukturální politiku prostřednictvím strukturálních fondů, Fondu soudržnosti a dalších.“²

*„Politika hospodářské a sociální soudržnosti je výrazem solidarity mezi členskými státy a regiony Evropské Unie. Tím se myslí vyrovnaný a udržitelný rozvoj, který zmírňuje strukturální rozdíly mezi regiony a zeměmi a podporuje stejné příležitosti pro všechny jedince. V praxi je toho dosahováno různými druhy finančních operací, hlavně prostřednictvím strukturálních fondů.“*³

2.2. Legislativní východiska regionální politiky Evropské unie

Základním legislativním pilířem, na kterém je regionální politika založena, je Smlouva o založení Evropského společenství (neboli Římská smlouva), jenž obsahuje první vymezení ekonomické a sociální soudržnosti.

Smlouva o Evropské unii⁴ k uvedené problematice v některých člancích uvádí:

Článek 2

„... Úkolem Společenství je, mj. podporovat harmonický, vyvážený a trvale udržitelný rozvoj hospodářského života, vysokou úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany, hospodářskou a sociální soudržnost a solidaritu mezi státy...“

Dalším mezníkem hospodářské a sociální soudržnosti z pohledu primárního práva je Amsterodamská smlouva⁵ z roku 1997, která převzala a blíže specifikovala problematiku regionálních rozdílů, a která byla původně zpracována v Aktu o jednotné Evropě.

Článek 158

*„Na podporu svého celkového harmonického rozvoje Společenství rozvíjí a sleduje činnosti vedoucí k posilování své hospodářské a sociální soudržnosti. Společenství usiluje o snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje různých regionů a zaostalostí nejvíce znevýhodněných regionů nebo ostrovů včetně venkovských oblastí.“*⁶

² Boháčková, Hrabánková, 2009.

³ Skokan, 2003.

⁴ Smlouva o Evropské unii dostupná z http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/smlouva_eu_cs.pdf

⁵ Amsterodamská smlouva dostupná z http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/amsterodamska_smlouva_cs.pdf

⁶ Smlouva o Evropské unii dostupná z http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/smlouva_eu_cs.pdf

Článek 159

„Společenství podporuje dosažení těchto cílů prostřednictvím strukturálních fondů, Evropské investiční banky a jiných dostupných finančních nástrojů.“⁷

Článek 160

„Evropský fond pro regionální rozvoj je určen k tomu, aby....pomáhal odstraňovat základní regionální rozdíly ve Společenství.“⁸

Legislativní zakotvení z oblasti sekundárního práva nabývá více forem a vydává je především Evropská komise. Nejdůležitějším zdrojem sekundárního práva jsou nařízení a rozhodnutí. Příkladem sekundárního práva jsou nařízení pro strukturální fondy, které určuje působnost samotných fondů. Například pro období 2000 – 2006 byly:

Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999, jež vymezuje obecná ustanovení o strukturálních fondech,

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1783/1999 o Evropském fondu pro regionální rozvoj

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1784/2006 o Evropském sociálním fondu

Pro současné programovací období 2007 – 2013 to například jsou:

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1081/2006 o Evropském sociálním fondu

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 o Evropském seskupení pro územní spolupráci (ESÚS)

⁷ Smlouva o Evropské unii, dostupná z http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/smlouva_eu_cs.pdf

⁸ Smlouva o Evropské unii, dostupná z http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/smlouva_eu_cs.pdf.

Východiska regionální politiky EU

Regionální politika je nejen součástí hospodářské politiky každé země, ale i součástí národní politiky ovlivňující rozmístění hlavních ekonomických nástrojů a aktivit na celém území či jeho části. Zahrnuje opatření, která napomáhají růstu ekonomické aktivity na území s vysokou nezaměstnaností a malým ekonomickým růstem. Představuje ale i veřejné intervence vedoucí ke zlepšení geografického rozdělení ekonomických činností, které vedou k ekonomickému růstu. Popřípadě může regionální politika představovat soubor opatření a nástrojů, díky nimž dochází ke zmírnění a odstranění disparit v hospodářském rozvoji regionů.⁹

Regionální politika je díky své rozmanitosti cílů a nástrojů jednou z nejdůležitějších politik Evropské unie ve své nadnárodní dimenzi.

Hlavními cíli regionální politiky je poskytování pomoci, díky které má docházet ke snížení či odstranění regionálních disparit a dosažení správného fungování a rozvoje jednotlivých regionů v souvislosti se zvýšením konkurenceschopnosti na úrovni regionů a států jako takového. V Amsterodamské smlouvě je obsaženo, že splnění cílů této politiky je podmíněno dodržováním určitých principů, které budou následně rozepsány.

Principy

Jak stanovila Amsterodamská smlouva¹⁰, EU se zaměřuje na rozvoj hospodářské a sociální soudržnosti (HSS), a to za účelem snižování rozdílů mezi úrovněmi regionů. Smlouva říká, že nástroji mají být strukturální fondy, Evropská investiční banka a jiné finanční nástroje, které intervenují na základě definovaných principů. Mezi obecné zásady v současném programovacím období, tj. 2007 – 2013, patří:

Princip koncentrace – poukazuje na soustředění k naplnění cílů Společenství.

Princip programování – potřeba strategických programů k naplnění cílů Společenství.

Princip partnerství - spolupráce aktérů strukturální politiky.

Princip adicionality – určuje pomoc jako finanční prostředky doplňující prostředky národní.¹¹

⁹ Novotná, 2007.

¹⁰ Amsterodamská smlouva dostupná z http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/amsterodamska_smlouva_cs.pdf

¹¹ Boháčková, Hrabánková, (2009).

Princip monitorování a vyhodnocování – slouží průběžnému monitorování během realizace projektu a k evaluaci dosažených výstupů.

Dosažení cílů politiky HSS je naplňováno finančními nástroji regionální politiky. Jedná se o strukturální fondy a Fond soudržnosti, které jsou v následující kapitole jednotlivě specifikovány.

2.3. Strukturální fondy Evropské unie

Strukturální fondy patří k nejvýznamnějším finančním nástrojům Evropské unie. Tyto fondy slouží k snižování a odstraňování regionálních disparit a zároveň mají za úkol snižovat zaostalost postižených regionů. Strukturální fondy a Fond soudržnosti jsou jedinečné svým významem, protože naplňují hlavní cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie.

Strukturální fondy EU jsou ustanoveny v obecných ustanoveních o strukturálních fondech. Hlavním rozhodovacím orgánem o přijetí sekundárního práva je Rada Evropské unie, která na návrh Komise, se souhlasem Evropského parlamentu, se stanoviskem Hospodářského a sociálního výboru, Výboru regionů a s ohledem na *acquis communautaire* pravidelně ustanovuje nařízení v oblasti strukturálních fondů. Pro období 2000-2006 se jednalo o Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech.

Každý stát EU může čerpat ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, který není strukturálním fondem, pokud splní přesná kritéria pro rozdělování finanční pomoci. V rámci regionální politiky v současném programovacím období 2007 – 2013 mohou členské státy čerpat z následujících fondů:

Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF),

Evropský sociální fond (ESF),

Fond soudržnosti (FS).

2.3.1. Evropský fond regionálního rozvoje

Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF) je určen k odstranění rozdílů v regionech Evropské Unie, které se geometrickou řadou prohlubovaly. Vzniklé regionální disparity bylo

nezbytné řešit. V říjnu 1972 bylo rozhodnuto o zřízení ERDF, tj. finančního podpůrného nástroje, jehož posláním je vyrovnávání rozdílů mezi regiony. Prostředky fondu měly sloužit jako podpůrná intervence k prostředkům členských států. Nařízením Rady (EHS) č. 724/1975 z 18. 3. 1975 o zřízení Evropského fondu regionálního rozvoje byl fond založen¹². Toto nařízení v aktuální úpravě můžeme nalézt pod Nařízením Rady (ES) č. 1080/2006. ERDF je fond s největším objemem finančních prostředků ze strukturálních fondů EU.

Hlavní oblasti působnosti tohoto fondu například jsou:

Investice do infrastruktury,
podpora inovačního potenciálu podnikatelů,
zavedení elektronických služeb ve veřejné správě,
investice pro vytváření a zachování trvale udržitelných pracovních příležitostí,
investice do sociální, zdravotní a vzdělávací infrastruktury,
zlepšování životního prostředí a snižování ekologických zátěží, apod.¹³

Řídícím orgánem je Ministerstvo pro místní rozvoj, které aplikuje provázanost regionální politiky Evropské unie a regionální politikou České republiky¹⁴.

2.3.2. Evropský sociální fond

Evropský sociální fond (ESF) je jedním ze strukturálních fondů EU. Byl založen v roce 1957 Smlouvou o Evropském Společenství (ES) za účelem pomoci v oblasti lidských zdrojů. Jedná se o intervence v podobě snižování nezaměstnanosti, celoživotního vzdělávání, účasti žen na trhu práce, vzdělávání, apod.

Smlouva o ES: Hlava XI – článek 146/ex v článku 123 uvádí:

„Ke zlepšení možností zaměstnávání pracovníků ve vnitřním trhu, a tedy přispění k zvyšování životní úrovně se ... ustavuje Evropský sociální fond, jehož úkolem je rozšiřovat možnosti zaměstnávání pracovníků a zvyšovat jejich profesní a místní mobilitu uvnitř Společenství a usnadňovat jejich adaptaci na průmyslové změny, zejména prostřednictvím odborného vzdělávání a rekvalifikace.“¹⁵

¹² Boháčková, Hrabánková, 2009.

¹³ ERDF, dostupné z www.strukturalni-fondy.cz

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Smlouva o ES, dostupná z www.euroskop.cz

Mezi základní cíle podpory z ESF můžeme zařadit:

Zajištění stability v oblasti zaměstnanosti,
zvýšení kvalifikace pracovních sil,
integrace sociálních skupin,
odstranění bariér na trhu práce pro skupiny hrozící sociální exkluzí,
zvýšení pracovních příležitostí v nových odvětvích,
podpora celoživotního vzdělávání, apod.

Řídícím orgánem operačního programu Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) je Ministerstvo práce a sociálních věcí. V současném programovacím období může ESF čerpat v rámci cílů Konvergence a Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost.

2.3.3. Fond soudržnosti

Fond soudržnosti slouží k posilování hospodářské a sociální soudržnosti Společenství v zájmu podpory udržitelného rozvoje. Byl založen Nařízením Rady (ES) č.1164/1994. V současné době se řídí aktuálnějším zněním Nařízením Rady (ES) č. 1083/2006 a Nařízením Rady (ES) č. 1084/2006.¹⁶ Tento fond působí v oblasti životního prostředí a infrastruktury. Tato pomoc je poskytována nejméně rozvinutým státům EU, které mají nižší hrubý národní důchod (HND) na obyvatele než je 90 % průměru EU.

2.4. Regionální politika EU v programovacím období 2000-2006

Evropská unie v každém programovacím období provádí reformní změny. Vzhledem ke stálému rozšiřování počtu členů Evropské unie jsou takovéto reformy zcela nezbytné, čemuž nasvědčuje i tabulka 2.1, ve které jsou uvedeny jednotlivá programovací období a zvětšující se počet členů v EU.

¹⁶ Nařízení Rady (ES) č. 1084/2006 o Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1164/94 dostupné z [http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/cohesion/ce_1084\(2006\)_cs.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/cohesion/ce_1084(2006)_cs.pdf)

Tabulka 2.1: Přehled programovacích období

Programovací období	Rozmezí let	Počet členů v EU
1. období	1958 - 1973	6
2. období	1974 - 1985	10
3. období	1986 - 1993	12
4. období	1994 - 1999	15
5. období	2000 - 2006	25
6. období	2007 – 2013	27

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz; vlastní zpracování

Programovací období 2000-2006 bylo založeno na 3 hlavních cílech, které definovala Evropská Komise. Každý z těchto cílů byl tematicky zaměřen. Jednalo se o cíle:

- Cíl 1 – Podpora rozvoje zaostávajících regionů,
- Cíl 2 – Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací,
- Cíl 3 – Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělání.

Hlavním úkolem Cíle 1 byla pomoc zaostávajícím regionům soudržnosti (NUTS II), ve kterých bylo HDP na obyvatele nižší než 75 % průměru EU. Finanční podpora byla čerpána z Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF), Evropského sociálního fondu (ESF), Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAGGF) a Evropského rybářského fondu (FIFG).

Cíl 2 měl za úkol odstranit strukturální disparity ve venkovských, průmyslových, městských a podobně zasažených oblastech. Hlavní podmínka stanovila, že počet obyvatelstva v těchto oblastech nesmí přesáhnout 18 % celkového počtu obyvatel Společenství. Tomuto cíli sloužily fondy ERDF, ESF a FIFG.

Smyslem Cíle 3 byla především modernizace v oblasti systémů vzdělávání, rekvalifikací a obecné podpory zaměstnanosti. Cíl 3 byl financován Evropským sociálním fondem.

Na zasedání Rady EU v březnu roku 1999 byla schválena Agenda 2000 jako reformní dokument pro regionální a strukturální politiku EU. Prioritami reformy bylo zefektivnění nástrojů strukturální politiky, udržení hospodářské a sociální soudržnosti a snaha tuto soudržnost rozšířit i na budoucí členy Evropské unie.

Reformy probíhaly vždy před začátkem nového programovacího období a jejich cílem bylo vylepšit a lépe specifikovat dosavadní cíle a upravit nejen jejich podmínky, ale také strukturu a počet finančních nástrojů pro poskytnutí pomoci členským zemím ze strukturálních fondů.

2.4.1. Programové dokumenty strukturálních fondů EU

Programové dokumenty jsou stanoveny pro jednotlivá programovací období, tudíž se zpracovávají na dobu 7 let.

Mezi dokumenty na národní úrovni řadíme *Plán rozvoje*, který analyzuje situaci členské země, mapuje současnou situaci země a poukazuje na její slabé a silné stránky. V tomto dokumentu lze nalézt strategie týkající se jednotlivých cílů programovacího období, které musí být podpořeny veřejnými finančními prostředky státu, kterými se země zavazuje, že bude strategie a plnění cílů spolufinancovat. Pokud Plán rozvoje je schválen Evropskou Komisí, pak Komise a členský stát formulují *Rámec podpory Společenství (RPS)*. RPS zajišťuje koordinaci strukturální pomoci Společenství v dotčených regionech, včetně pomoci pro rozvoj lidských zdrojů, popisuje obecně společné kroky, které podnikne členský stát a EU a stanoví priority pro činnost, finanční zdroje a formy pomoci. V neposlední řadě do této úrovně patří i *operační programy (OP)*¹⁷, které jsou specifikovány svými opatřeními a jsou upřesňovány prioritami. Mohou být buď tematické či regionální.

Tabulka 2.2 znázorňuje, jakými operačními programy bylo dosaženo splnění tří cílů minulého období (2000 – 2006) v České republice.

¹⁷ Novotná, 2007.

Tabulka 2.2: Rámec podpory Společenství

EVROPSKÁ UNIE				
Rámec podpory Společenství				
Řídící orgán RPS (MMR)				
OP Průmysl a podnikání	OP Infrastruktura	OP Rozvoj lidských zdrojů	OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství	Společný regionální operační program

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz; vlastní zpracování

Operační programy v období 2004 – 2006 byly v ČR realizovány na národní úrovni, a to 4 sektorové operační programy a jeden regionální. Jednalo se o:

OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství,

OP Průmysl a podnikání,

OP Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ),

OP Infrastruktura,

Společný regionální operační program (SROP).

V minulém programovacím období i Česká republika využívala finanční prostředky ze strukturálních fondů. V rámci tohoto období ČR realizovala 4 skupiny programů, které byly financovány z Evropského sociálního fondu, což byly:

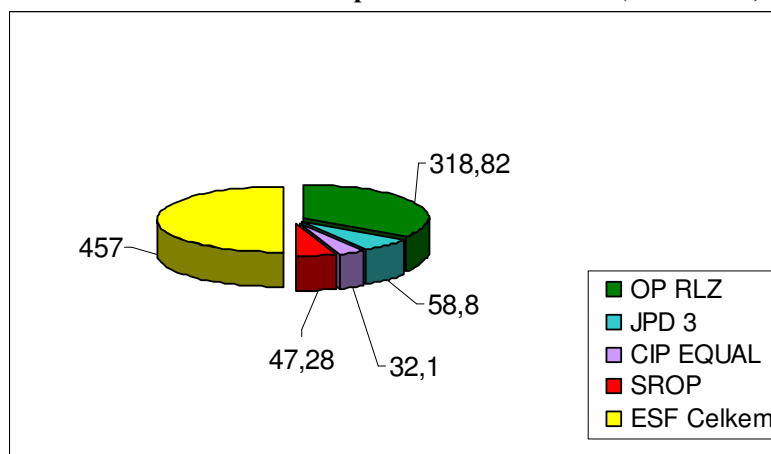
OP Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ),

Jednotný programový dokument pro Cíl 3 (JPD 3),

Iniciativa Společenství EQUAL (CIP EQUAL),

Společný regionální operační program (SROP).

Graf 2.1: Finanční alokace spolufinancování z ESF (v mil. EUR)

Zdroj: www.esfcr.cz/04-06; vlastní zpracování

Graf 2.1 znázorňuje, v jakém rozsahu byla poskytnuta podpora ze strukturálních fondů. Na OP RLZ bylo poskytnuto ze strany EU 318,82 mil. EUR a ze strany ČR bylo dotováno 103,61 mil. EUR.

Tabulka 2.3: Alokace prostředků z ESF a národních zdrojů za období 2004-2006 (v EUR)

Operační programy	2004		2005		2006		Celkem	
	ESF	ČR	ESF	ČR	ESF	ČR	ESF	ČR
OP RLZ	74308763	24148941	106433869	34588992	138076651	44872299	318819283	103610232
JPD 3	19211 006	16641008	19595226	16973827	19987131	17313305	58 793 363	50928140
CIPEQUAL	7618158	2817677	10698543	3956996	13784228	5098278	32100929	11872951
Celkem	101137927	43607626	136727638	55519815	171848010	67283882	409713575	166411323

Zdroj: www.esfcr.cz/04-06; vlastní zpracování

Tabulka 2.3 dokládá, kolik finančních prostředků čerpala ČR z prostředků ESF na jednotlivé programy v období 2004 – 2006.

V další kapitole je popsán OP RLZ, protože v této práci je rozpracovaná analýza projektů realizovaných Centrem Slunečnice z období 2004 – 2006, které se zabývají lidskými zdroji.

2.4.2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ)

Globálním cílem operačního programu Rozvoj lidských zdrojů je snaha dosáhnout vysoké a stabilní úrovně zaměstnanosti, která je založená na kvalifikované a flexibilní pracovní síle, integraci sociálně vyloučených skupin obyvatelstva a konkurenceschopnosti

podniků při respektování principů udržitelného rozvoje¹⁸. OP RLZ je spolufinancován z Evropského sociálního fondu.

Souběžně s řešením problematiky rozvoje lidských zdrojů jsou v OP RLZ uplatňovány také horizontální témata, jejichž prostřednictvím dochází k propojení všech specifických i globálních cílů napříč celým programem¹⁹. Horizontálními tématy byly:

Tabulka 2.4: Přehled horizontálních témat v jednotlivých programovacích obdobích

Horizontální témata	Programovací období 2004 - 2006	Programovací období 2007 - 2013
	Rovné příležitosti	Rovné příležitosti
	Udržitelný rozvoj	
	Informační společnost	Udržitelný rozvoj
	Vyvážený rozvoj regionů	

Zdroj: Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006; vlastní úpravy

Jak ukazuje tabulka 2.4, v každém programovacím období neustále dochází ke změnám. V minulém období byla aplikována 4 horizontální témata, která v současném programovacím období byla nahrazena dvěma.

Každý operační program má stanovené oblasti, tzv. prioritní osy, které určují hlavní směry realizace podpory ze strukturálních fondů²⁰. Prioritní osy doplňují tzv. opatření, která upřesňují dané cíle pomoci. Tento operační program, Rozvoj lidských zdrojů, disponuje 4 hlavními prioritními osami a 10 opatřeními.

Prioritní osa 1 – Aktivní politika zaměstnanosti

Prioritní osa 1 se skládá z opatření, která se specializují na pomoc v oblasti zvýšení zaměstnanosti, rozšíření poradenských služeb, zavedení vzdělávacích programů či zvýšení kvalifikační úrovně. Jedná se o:

Opatření 1.1 – Posílení aktivní politiky zaměstnanosti při zaměstnávání uchazečů a zájemců o zaměstnání,

¹⁸ Pavlák, str. 29, 2006.

¹⁹ Pavlák, 2006.

²⁰ Pavlák, 2006.

Opatření 1.2 – Modernizace veřejných služeb zaměstnanosti.

Prioritní osa 2 – Sociální integrace a rovnost příležitostí

V působnosti Priority 2 je uskutečnění postupného zvyšování zaměstnanosti znevýhodněných osob, podpora sociálních služeb v podobě sociálního začleňování znevýhodněných skupin a podpora principu rovných příležitostí pro muže a ženy. Tuto prioritní osu tvoří 3 opatření:

Opatření 2.1 – Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí,

Opatření 2.2 – Rovné příležitosti pro ženy a muže na trhu práce,

Opatření 2.3 – Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb.

Prioritní osa 3 - Rozvoj celoživotního učení

Tato prioritní osa má své pole působnosti napříč celou oblastí vzdělávání, přičemž se soustřeďuje na následující klíčové úkoly, jako je vytvoření nezbytné základny pro celoživotní učení, posílení vazeb mezi učením a prací a rozvoj profesního vzdělávání.²¹

Tuto prioritní osu tvoří:

Opatření 3.1 – Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání,

Opatření 3.2 – Podpora terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje,

Opatření 3.3 – Rozvoj dalšího profesního vzdělávání.

Prioritní osa 4 – Adaptabilita a podnikání

Prioritní osa 4 se skládá ze dvou opatření. Hlavním cílem podpory je např. zvýšení konkurenceschopnosti, vytvoření nových pracovních míst, zvyšování kvalifikace pracovní síly, informovanost o environmentální legislativě, zavádění nových informačních technologií nebo vzdělávání pracovníků ve veřejné správě. Prioritní osu 4 tvoří:

Opatření 4.1 – Zvýšení adaptability zaměstnavatelů a zaměstnanců na změny ekonomických a technologických podmínek, podpora konkurenceschopnosti,

²¹ Prioritní osa, dostupná z <http://www.esfcr.cz/04-06/oprlz/oblasti-podpory-1>.

2.4.3. Podpora handicapovaných osob v OP

Konkrétní opatření pro podporu handicapovaných osob můžeme nalézt v operačním programu Rozvoj lidských zdrojů, přesněji v Prioritní ose 2 s názvem Sociální integrace a rovnost příležitostí. Jak již bylo zmíněno, tuto osu tvoří 3 opatření. Podpora OP RLZ pro osoby se zdravotním postižením se týká následujících oblastí:

- **Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí (Opatření 2.1)**

Opatření 2.1 se zaměřuje na pomoc v oblasti nezaměstnanosti a sociálních služeb, které mohou být ovlivněny působením faktorů vzdělanosti, úrovně kvalifikace a věku. Pozornost je věnována osobám, které se přirozeně nezařadily do sociálního prostředí.

Opatření se zaměří na osoby sociálně vyloučené či osoby ohrožené sociální exkluzí, na mládež žijící ve nepřiměřeném sociálním prostředí, pracovníky sociálních služeb, obcí a jiné specifické skupiny osob.²²

- **Rovné příležitosti pro ženy a muže na trhu práce (Opatření 2.2)**

Toto opatření vyrovnává nerovnost zastoupení mužů a žen na trhu práce. Opatření 2.2 obsahuje podporu rovných příležitostí. Napomáhá ženám, samozivitelkám a matkám s malými dětmi (a mužům ve stejné situaci), nezaměstnaným nalézt pracovní uplatnění.

- **Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb (Opatření 2.3)**

Obecným cílem tohoto opatření spočívá v podpoře neziskových organizací, které mají potenciál k plnění cílů a ukazatelů opatření, ale nemají ještě natolik vyvinuté kapacity, aby se mohly ucházet o tyto prostředky v rámci standardních mechanismů pro záměr OP RLZ.²³

²² Opatření 2.1, dostupné z <http://www.esfcr.cz/04-06/oprlz/opatreni-2-1-integrace-specifickych-skupin-obyvatelstva>.

²³ Opatření 2.3, dostupné z <http://www.esfcr.cz/04-06/oprlz/opatreni-2-3-posileni-kapacity-poskytovatelu-socialnich-1>.

2.5. Regionální politika EU v programovacím období 2007 - 2013

V současném programovacím období jsou definovány odlišné cíle než v minulém období. Hlavním důvodem byla reforma, která proběhla ke konci minulého programovacího období a dokázala snížit počet cílů z původních 9 cílů na cíle 3, což jsou:

- Cíl Konvergence,
- Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost,
- Cíl Evropská územní spolupráce.

2.5.1. Cíle v programovacím období 2007 - 2013

V následujících podkapitolách budou jednotlivé cíle současného období rozebrány.

Konvergence

Cíl Konvergence podporuje růst a tvorbu pracovních míst v nejméně rozvinutých členských státech. Podpora regionů je poskytována, pokud hrubý domácí produkt (HDP) na obyvatele regionu je nižší než 75 % průměru EU.²⁴ V této oblasti se strukturální pomoc angažuje v podobě podpory rozvoje politiky zaměstnanosti, sociálních služeb, investic do lidského kapitálu, výkonnosti veřejné a regionální správy.

Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost je dosahován pouze v regionu soudržnosti hlavním městem Praha. Hlavní město Praha proto nemůže čerpat z finančních prostředků Cíle Konvergence.

Evropská územní spolupráce

Třetím cílem nynějšího programovacího období je Evropská územní spolupráce. Cíl je zaměřen na posílení přeshraniční spolupráce prostřednictvím společných místních a regionálních iniciativ, na posílení nadnárodní spolupráce přispívající k integrovanému

²⁴ Chvojková, Květoň a kol., 2007.

územnímu rozvoji a na posílení meziregionální spolupráce a výměny zkušeností na vhodné územní úrovni.²⁵

Srovnání cílů současného a minulého programovacího období

Tak, jak se mění programovací období, mění se cíle a finanční nástroje strukturální politiky. Současné období vypovídá o tom, že každé programovací období prochází reformou, která by měla vést ke zjednodušení financování strukturální pomoci. Ukazuje také, jaké finanční zdroje byly použity. V současné době můžeme identifikovat rozdíly mezi cíli v programovacím období 2000 – 2006 a programovacím obdobím 2007 – 2013. V současném období využívají členské státy EU strukturální pomoc ze tří fondů (ERDF, ESF, FS) oproti minulému období, kdy bylo využíváno podpory ze čtyř fondů. Pro současné období byl upraven počet cílů a došlo tak k zefektivnění hospodaření strukturální politiky.

Tabulka 2.5: Srovnání rozdílů současného a minulého programovacího období

Programovací období 2000 - 2006		Programovací období 2007 - 2013	
Cíle	Finanční nástroj	Cíle	Finanční nástroj
Fond soudržnosti	Fond soudržnosti	Konvergence	Fond soudržnosti ERDF ESF
Cíl 1	ERDF ESF EAGGF FIFG		
Cíl 2	ERDF ESF		
Cíl 3	ESF	Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	ERDF ESF
INTERREG	ERDF		
URBAN	ERDF	Evropská územní spolupráce	ERDF ESF
LEADER	EAGGF		
EQUAL	ESF		
Rozvoj venkova a restrukturalizace rybolovu mimo Cíle 1	EAGGF FIFG	Tato problematika není v současném období součástí politiky soudržnosti, ale je zařazena pod Společnou zemědělskou politiku	
9 Cílů	6 finančních nástrojů	3 Cíle	3 finanční nástroje

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2009; vlastní zpracování

²⁵ Novotná, 2007.

Tabulka 2.5 znázorňuje rozdíly mezi minulým a současným programovacím obdobím. V současném období je využíváno 3 finančních nástrojů z původních 6 nástrojů (z minulého období), což bezpochyby vede ke zlepšení hospodaření v oblasti finančních prostředků strukturálních fondů. I původních 9 Cílů politiky HSS bylo reorganizováno na současné 3 Cíle. Jak je vidět, EU se stále rozvíjí, mění a zdokonaluje.

2.5.2. Programové dokumenty strukturálních fondů EU

Česká republika využívá v programovacím období 2007 – 2013 fondy EU, a to v podobě 26 operačních programů, na základě Národního rozvojového plánu a Národního strategického referenčního rámce.

Obrázek 2.1: Programové dokumenty SF EU pro současné období

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz

Strategické obecné zásady Společenství

Strategické obecné zásady Společenství jsou programovým legislativním dokumentem na nadnárodní úrovni, který vymezuje rámec politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU po dobu 7 let. Dokument popisuje hlavní priority politiky HSS. Jedná se o hierarchicky nejvýše postavený dokument na evropské úrovni. Tento strategický dokument je na návrh Komise překládán k přijetí Radě EU a poté je schvalován Evropským Parlamentem.

„Cílem těchto strategických obecných zásad by proto mělo být podporovat růst strategického obsahu politiky soudržnosti s ohledem na posílení součinnosti s cíli obnovené lisabonské agendy a s ohledem na přispění k jejich plnění.“²⁶

Národní rozvojový plán

Národní rozvojový plán (NRP) je základním dokumentem na národní úrovni, který specifikuje oblasti a strategii rozvoje členské země na určité programovací období. V NRP je obsaženo vyhodnocení stavu a vývoje státu. Charakterizuje hospodaření, politickou situaci a sociální aspekty v dané zemi. Zdůvodňuje potřeby pomoci, definuje cíle a specifikuje náplň operačních programů.

Národní strategický referenční rámec (NSRR)

Tento dokument na národní úrovni navazuje na Národní rozvojový plán. Jedná se o základní programový a strategický dokument obsahující priority a opatření, na které by členská země chtěla v daném programovacím období využít prostředky ze strukturálních fondů EU a Fondu soudržnosti. V NSRR je popsán průběh a struktura čerpání fondů EU včetně popisu jednotlivých operačních programů. Dokument je schvalován Evropskou komisí. Až po vyjednání NSRR může dojít k vyjednávání jednotlivých operačních programů. Národní strategický referenční rámec 2007 – 2013 pro ČR vychází z Národního rozvojového plánu ČR 2007 – 2013.²⁷

Operační programy (OP)

Cílem operačních programů je identifikovat problémy v zaostalých oblastech, průmyslu či jiných odvětvích národního hospodářství, v regionech či příhraničí a tyto problémy eliminovat prostřednictvím strukturálních fondů EU. Operační programy pro období 2007 – 2013 byly vymezeny Národním rozvojovým plánem a Národním strategickým referenčním rámcem, ve kterých bylo ustanoveno 26 operačních programů. Operační programy byly přijaty usnesením vlády ČR č. 1302/2006. Osm z nich bylo určeno jako tematické, pod kterými si můžeme představit pomoc v budování infrastruktury, dopravě, ochraně životního prostředí apod. Dalších sedm je regionálně zaměřeno na pomoc daným

²⁶ Rozhodnutí Rady o SOZS pro soudržnost (2006/702/ES), dostupné z http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/l_29120061021cs00110032.pdf.

²⁷ NSRR, dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/glosar/n>.

oblastem. Zbylé OP představují spolupráci na příhraniční, nadnárodní a meziregionální úrovni nebo zaštiťují výzkumnou, technickou a administrativní činnost. Rozdělení všech OP a jejich finančních prostředků ze strukturální pomoci můžeme nalézt v následující tabulce 2.6.

Tabulka 2.6: Operační programy na období 2007 – 2013

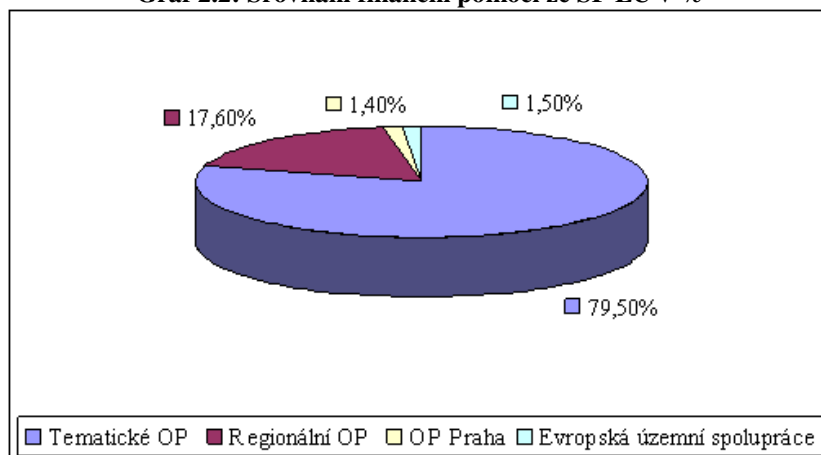
OPERAČNÍ PROGRAMY NA OBDOBÍ 2007 - 2013		Finanční alokace
Tematické OP	OP Podnikání a inovace	21 271,1 mil. EUR (79,5%)
	OP Doprava	
	OP Životní prostředí	
	OP Lidské zdroje a zaměstnanost	
	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost	
	OP Výzkum a vývoj pro inovace	
	Integrovaný operační program	
	OP Technická pomoc	
Regionální OP (ROP)	ROP NUTS II Jihovýchod	4 659 mil. EUR (17,6%)
	ROP NUTS II Jihozápad	
	ROP NUTS II Moravskoslezsko	
	ROP NUTS II Severovýchod	
	ROP NUTS II Severozápad	
	ROP NUTS II Střední Čechy	
	ROP NUTS II Střední Morava	
OP Praha	OP Praha Konkurenceschopnost	372,4 mil. EUR (1,4%)
	OP Praha Adaptabilita	
Evropská územní spolupráce	OP Meziregionální spolupráce	389 mil. EUR (1,5%)
	OP Nadnárodní spolupráce	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR - Bavorsko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR - Polsko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR - Rakousko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR - Sasko	
	OP Přeshraniční spolupráce ČR - Slovensko	
	INTERACT II	
	ESPON 2013	

Zdroj: www.strukturalni-fondy; vlastní zpracování

Tabulka 2.6 zobrazuje všechny operační programy, které jsou v současném období realizovány. Je zjevné, že největší rozsah finančních prostředků ze strukturálních fondů připadá na tematické programy, a to ve výši 21 271,1 mil. EUR. Podstatně méně bude využíváno na regionální programy, které výši dotací zaujímají pomyslné druhé místo. Strukturální pomoc s porovnatelným rozsahem financí budou využívat operační programy pro Prahu a programy zařazené v kategorii Evropská územní spolupráce.

Graf 2.2 ukazuje procentuální vyjádření finančních prostředků na jednotlivé kategorie operačních programů.

Graf 2.2: Srovnání finanční pomoci ze SF EU v %

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz; vlastní zpracování

Tato bakalářská práce se zaměřuje na řešení problematiky využívání strukturální pomoci v souvislosti s osobami se specifickými nároky, proto v následující kapitole bude rozebrán operační program Lidské zdroje a zaměstnanost a podpora tohoto programu pro handicapované osoby v období 2007 - 2013.

2.5.3. Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost

Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ) je jedním ze tří programů, které jsou financovány z Evropského sociálního fondu, slouží k rozvoji lidských zdrojů. Globálním cílem tohoto programu je zvýšit zaměstnanost a zaměstnatelnost lidí v ČR na úroveň průměru 15 nejlepších zemí EU. Aby bylo dosaženo globálního cíle, je potřeba realizovat i cíle specifické:

Zvýšení adaptability zaměstnanců a zaměstnavatelů,
zlepšení přístupu k zaměstnání a prevence nezaměstnanosti,
posílení integrace osob ohrožených sociální exkluzí nebo sociálně vyloučených,
posilování institucionální kapacity a efektivnosti veřejné správy a veřejných služeb,
zintenzivnění mezinárodní spolupráce v lidských zdrojích a zaměstnanosti.²⁸

²⁸ Institut státní správy, 2007.

2.5.4. Podpora handicapovaných osob v OP

Obdobně jako v minulém programovacím období můžeme podporu osobám se specifickými nároky nalézt v operačním programu Lidské zdroje a zaměstnanost, který je financován z Evropského sociálního fondu. V současném programovacím období 2007-2013 Česká republika operuje ještě se 3 operačními programy v rámci ESF. Operační programy financované z ESF:

OP Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ),

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK),

OP Adaptabilita (OP PA).

Následující tabulka 2.7 vypovídá o rozmístění finančních zdrojů z ESF. Finanční prostředky z ESF byly výrazněji alokovány do operačních programů Lidské zdroje a zaměstnanost a Vzdělávání pro konkurenceschopnost, na rozdíl od OP Adaptabilita, kterému bylo přiděleno 108,39 mil.EUR. Je nutno podotknout, že OP PA je určen pouze pro Hl. m. Prahu.

Tabulka 2.7: Alokace finančních prostředků z ESF

Operační program ESF	Finanční prostředky z ESF	Finanční prostředky z fondů EU pro ČR	Finanční prostředky z veřejných zdrojů ČR
OP LZZ	1,84 mld. €	6,80%	0,32 mld. €
OP VK	1,83 mld. €	6,80%	0,32 mld. €
OP PA	108,39 mil. €	0,41%	19,13 mil. €

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz; vlastní zpracování

Z údajů v tabulce 2.7 lze vyvodit, že největší alokace strukturální pomoci byla rozložena v OP LZZ a OP VK. Z obou programů lze čerpat podobné částky, které se pohybují okolo 6,8 % ze strukturálních fondů pro ČR. OP PA má jednoznačně v tomto porovnání nižší výši finančních prostředků, avšak je nutno mít na paměti, že s těmito prostředky disponuje pouze Hl. m. Praha (tak jako OP VK), oproti OP LZZ, který má celorepublikovou působnost.

Podpora sociální integrace (Oblast podpory 3.1)

Oblast podpory 3.1 čítá širokou škálu podpory pro osoby se specifickými nároky. Mezi aktivity bylo zařazeno vzdělávání příslušníků cílových skupin a dalších subjektů působících v oblasti sociálního začleňování, včetně vytváření a rozvoje vzdělávacích programů, vzdělávání poskytovatelů sociálních služeb v dalších oblastech, které umožní

poskytování služeb zaměřených na návrat uživatele na trh práce a do společnosti, na vzdělávání uživatelů a osob pečujících o osobu blízkou s cílem posílení jejich schopnosti a dovedností k návratu do poučnosti a na trh práce.²⁹

2.6. Osoby se zdravotním znevýhodněním

V obou operačních programech věnovaných oblasti lidských zdrojů v programovacím období 2004 – 2006 až 2007 - 2013 byla specifická pozornost věnována osobám se zdravotním znevýhodněním.

Definice osoby zdravotně znevýhodněné můžeme v české legislativě nalézt hned několik, avšak žádná z nich není přesně určující z pohledu mnohočetnosti a kombinace mnoha různých druhů handicapů. První vymezení ustanovil až zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb., který určil a definoval osobu se zdravotním postižením takto:

„ Osoby se zdravotním postižením se dělí do 3 kategorií, a to na osoby s těžším zdravotním postižením (osoby uznané orgánem sociálního zabezpečení plně invalidními), osoby se zdravotním postižením (osoby uznané orgánem sociálního zabezpečení částečně invalidními) a osoby zdravotně znevýhodněné, což jsou osoby, které získaly tento status rozhodnutím orgánu sociálního zabezpečení na základě posouzení posudkovým lékařem OSSZ (tj. okresní správy sociálního zabezpečení) a u žádostí uplatněných od 1. 7. 2006 rozhodnutím příslušného úřadu práce na základě posouzení posudkovým lékařem LPS (tj. lékařské posudkové služby úřadu práce).“³⁰

Mezi další legislativní ustanovení řadíme také zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením z roku 2006 (oblast mezinárodního práva) a v neposlední řadě Listinu základních práv a svobod (Ústavní právo).

Řada odborníků požaduje nápravu legislativního rámce, protože jsou často opomíjeny takové základní podmínky, které známe z běžného života, avšak pro osobu se specifickými nároky jsou podmínkami nesplnitelnými, které je vylučují z běžného života.

Pro upřesnění pojmu zdravotně znevýhodněné osoby je nezbytné zmínit tu skutečnost, že vzhledem k neustálému vývoji této problematiky často dochází ke změnám v terminologii. Původní pojem zdravotně znevýhodněná osoba byl nahrazen novým termínem „osoba

²⁹ Chvojková, Květoň a kol., 2007.

³⁰ Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.

se specifickými nároky“. Označení „osoba se specifickými nároky“ je ve své podstatě výstižnější a odborná veřejnost jej používá. Proto i já v této práci používám vedle termínu osoba zdravotně znevýhodněná a osoba se zdravotním postižením také tento pojem, přičemž se tyto pojmy ve své podstatě neliší významem, nýbrž změnami terminologie. Různé pojmy se v této práci se mohou vyskytovat s ohledem na citované zdroje.

Politika zaměstnanosti zdravotně postižených osob akceptuje skutečnost, že tyto osoby mohou být výjimečné v určitých oblastech, a proto se těmto osobám přizpůsobují pracovní či studijní podmínky k naplnění jejich seberealizace. V tomto spatřuji důležitý humánní prvek politiky zaměstnanosti osob se specifickými požadavky a zároveň je tak minimalizována možnost sociální exkluze této skupiny lidí.

„V řadě případů bylo empiricky prokázáno, že jedinci se zdravotním postižením jsou v individuální míře vybaveni výraznými vlohami pro specifické činnosti při maximálním využití těch funkcí, které postižením jsou ovlivněny jen málo nebo vůbec. Jde o činnosti využívající u smyslově postižených zbývajících smyslů, účelně rozvíjených v procesu reedukace a kompenzace (např. u zrakově postižených jde o rozvíjení hudebního sluchu či hmatu a tvarové paměti). Podobně je možné využít mentálního potenciálu osob s těžkým tělesným handicapem či solidní manuální zručnosti a estetického cítění lidí s mentální retardací.“³¹

Skutečnost, že podpora handicapovaných není pouze evropským trendem, dokazuje postoj Světové zdravotnické organizace (WHO) k tomuto tématu.

„WHO hovoří o tom, že jedinec s nějakou poruchou či nějakým postižením není automaticky handicapován – znevýhodněn, k znevýhodnění dochází až následně, jakmile má jedinec redukováný přístup k životním příležitostem, nemůže uspokojovat své lidsky přirozené potřeby přiměřeným způsobem a k jeho seberealizaci, socializaci a pracovnímu i společenskému uplatnění společnost přistupuje pod optikou stigma akcentujícího odlišnost a nedostačivost jedince. Handicap vzniká až jako následek absentujících či nedostatečných sociálně-kompenzačních opatření. Například při rovných vzdělávacích příležitostech, zpřístupněném pracovním uplatnění, vybavení kompenzačními pomůckami, podpoře formou osobní asistence, vstřícném společenském klimatu a bezbariérovém řešení životního prostředí nemusí být tělesně či jinak postižený jedinec vůbec handicapován.“³²

³¹ Novosad, str. 45, 2009.

³² Novosad, str. 84-85, 2009.

Za účelem využití potenciálu znevýhodněných osob a osob se zdravotním postižením, který je mnohdy navenek skrytý, se jeví jako vhodné řešení využití finančních prostředků ze strukturálních fondů EU, protože tyto fondy byly zřízeny mimo jiné i k tomuto účelu. Názorným příkladem je operační program Lidské zdroje a zaměstnanost, který byl popsán v kapitolách 2.5.3 a 2.5.4.

3. SLUNEČNICE, CENTRUM PRO ZNEVÝHODNĚNÉ STUDENTY

Slunečnice, centrum pro znevýhodněné studenty, působí na Vysoké škole báňské – Technické univerzitě Ostrava (VŠB-TU Ostrava) jako kontaktní místo pro osoby se zdravotním postižením a osoby se specifickými nároky, které jsou uchazeči nebo studenty Ekonomické fakulty (EKF). Jedná se o fakultní pracoviště VŠB-TU Ostrava, které sídlí na Ekonomické fakultě a poskytuje služby studentům evidovaným v Centru Slunečnice. Z pohledu organizační struktury je Centrum Slunečnice součástí Institutu inovace vzdělávání (IIV).

EKF se nachází v centru Ostravy a má více než třicetiletou působnost. Centrum Slunečnice má své sídlo v nové budově E, která je bezbariérová.

3.1. Poslání, význam a historické souvislosti vzniku Centra Slunečnice

V oblasti vzdělávání nebyly dlouhá léta dostatečně respektovány potřeby osob zdravotně či jinak znevýhodněných, což vyplývalo jak z neznalosti této problematiky pracovníků ve školství, tak z nedostatku zkušeností při přímém kontaktu s těmito osobami. Se vstupem do EU i Česká republika začala prosazovat trend rovných příležitostí, a proto postupně na mnoha vysokých školách ČR byla a jsou zakládána takováto centra pro znevýhodněné osoby.

Před třemi lety se i EKF VŠB-TU Ostrava připojila k uvedenému trendu a založila Centrum Slunečnice s cílem zajistit rovný přístup osobám se specifickými nároky při studiu na vysoké škole, a to za podmínky zachování náročnosti studia.

EKF VŠB-TU Ostrava reagovala na trend rovných příležitostí a neustálý zájem osob se specifickými nároky studovat na této fakultě. Využitím pomoci ze strukturálních fondů EU, konkrétně projektem *ESF007 Informační a komunikační technologie jako nástroj pro rozvoj systému, struktury a kvality vzdělání*, bylo dne 31. 10. 2006 založeno Centrum Slunečnice při Ekonomické fakultě VŠB-TU Ostrava.

Dle mého názoru má tato integrace³³ pozitivní vliv nejen na spolužáky, ale i na pedagogy a ve svém důsledku i na celou společnost. Bylo by vhodné, aby se integrace handicapovaných osob stala „normálním jevem“ a nečinily se žádné rozdíly jak ve školách, tak na pracovištích, jak tomu v minulosti často bylo a myslím, že ještě na některých místech je. Proto i Centrum Slunečnice chce stále více pracovat na uvědomění pedagogů a měnit názor a přístup pedagoga na handicapovaného studenta.

3.2. Podmínky Systému studia osob se specifickými požadavky

Podmínky Systému studia osob se specifickými požadavky (dále jen SSSP) jsou ustanoveny Směrnicí děkana Ekonomické fakulty VŠB-TU Ostrava ke studiu osob zařazených do Systému studia se specifickými požadavky (dále jen Směrnice), která je veřejně dostupná na webových stránkách Ekonomické fakulty³⁴. Osoby se specifickými požadavky jsou ve Směrnici definovány takto:

„Osobami se specifickými požadavky se rozumí uchazeči a studenti závažně postižení pohybově, resp. smyslově, dále se závažným chronickým onemocněním, popř. s psychologickými a psychiatrickými poruchami, s poruchami učení.“³⁵

Podmínkou pro zařazení osoby (studenta) do SSSP je podání žádosti děkanovi fakulty prostřednictvím Centra Slunečnice.

„Uchazeč nebo student může být zařazen do Systému studia se specifickými požadavky na základě žádosti, a to již při podání přihlášky ke studiu nebo v průběhu studia.“³⁶

K žádosti uchazeč či student musí doložit zdravotní či jinou dokumentaci (například diagnostické hodnocení z pedagogicko-psychologické poradny), která je pečlivě uchovávána a pracovníci Centra Slunečnice jsou povinni s takto citlivými údaji zacházet podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů³⁷. V dokumentaci je obsaženo vyjádření odborného lékaře o typu postižení, od kterého se podpora služeb Centra Slunečnice odvíjí.

³³ Integrace je současným pojmem začlenění osoby se zdravotním postižením do společnosti.

³⁴ Podmínky systému SSSP, dostupné z <http://www.ekf.vsb.cz/urceno/handicapovane/hendikepovanych-studentu>

³⁵ Směrnice děkana Ekonomické fakulty VŠB-TU Ostrava ke studiu osob zařazených do Systému studia se specifickými požadavky (EkF_SME_07_001), str. 3, čl. 4, bod 1

³⁶ Směrnice děkana Ekonomické fakulty VŠB-TU Ostrava ke studiu osob zařazených do Systému studia se specifickými požadavky (EkF_SME_07_001), str. 3, čl. 4, bod 2

³⁷ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů dostupný z <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ouu/cast1h2.aspx>.

3.3. Služby poskytované Centrem Slunečnice

Slunečnice poskytuje 3 druhy služeb, a to služby pro studenty se zdravotním postižením a specifickými nároky, dále služby pro uchazeče o studium a v neposlední řadě služby pro pedagogy EKF, které budou jednotlivě specifikovány.

Služby poskytované Centrem Slunečnice pro studenty se zdravotním postižením

Každý znevýhodněný student má individuální neboli specifické nároky úměrné svému postižení a podle těchto nároků Centrum Slunečnice poskytuje své služby. Patří mezi ně:

- Studijní asistence,
- osobní asistence,
- kompenzační pomůcky,
- zajištění bezbariérového přístupu do výuky,
- specializovaná studovna,
- individuální přístup k výuce,
- poradenství,
- výuka předmětů.

Studijní asistence

Handicapovaní studenti mohou využít služeb studijních asistentů, což jsou stávající studenti EKF, tzv. „zapisovatelé“. Jejich cílem je v průběhu výuky zaznamenat probranou látku, zpracovat ji do elektronické podoby a zaslat pracovníkům Centra Slunečnice. Tyto soubory jsou po kontrole a případné korektuře následně poskytovány především studentům se sluchovým postižením a studentům se specifickými poruchami učení. Zpracované materiály jsou pouze neoficiálním záznamem z přednášek, které kompenzují jejich handicap. Je naprosto nepředstavitelné a nereálné, například pro sluchově postiženého studenta, si z přednášky pořídit písemný záznam, a to proto, že většina pedagogů nezná, případně nepoužívá, zásady správného přednesu látky pro sluchově handicapované (přednes tváří ke studentům, dostatečná hlasitost či správná artikulace apod.)

Osobní asistence

Osobní asistence je nejdůležitější službou, která je obvykle využívána osobami se zrakovým a tělesným postižením. V současné době na EKF nestuduje žádný student, který by využíval tuto službu. Obecně je však úkolem osobního asistenta pomáhat postiženému studentovi při prostorové orientaci v prostorách školy a doprovázet ho do výuky.

Kompenzační pomůcky

Studentům Centra Slunečnice jsou rovněž nabízeny kompenzační pomůcky. Mohu zmínit například software pro studenty se zrakovým postižením, který umožňuje studentovi přizpůsobit velikost písma textu a zároveň má hlasový výstup, tzv. FM systém, který slouží i osobám se sluchovým postižením usnadněním naslechu přednášené látky a eliminací okolních rušivých zvuků (například šepot okolních studentů). Na EKF byl pořízen tento systém v roce 2009. Dále jsou v Centru Slunečnice pořízeny hydraulické stoly, které umožní tělesně handicapovanému studentovi nastavit výšku stolu.

Bezbariérový přístup

EKF má dvě budovy, přičemž v nové budově „E“ je zajištěn bezbariérový přístup vysokozdvížnou rampou. EKF je tak schopna zajistit výuku pro tělesně postiženého studenta a celé příslušné studijní skupině přesunout výuku do budovy s bezbariérovým přístupem.

Specializovaná studovna

V roce 2009 byla za podpory vedení EKF rekonstruována specializovaná studovna. Z původních 2 pracovních míst byl počet navýšen na 8 individuálních pracovních stanic, z nichž každá je vybavena počítačem a správným samostatným osvětlením včetně dvou již výše zmíněných hydraulických stolů pro tělesně postižené. Studovna je využívána nejen studenty pro samostudium, ale i při realizaci konzultací a individuálních zkoušek těchto studentů s pedagogy.

Obrázek 3.1: Studovna Centra Slunečnice

Zdroj: Interní materiály Centra Slunečnice

Individuální přístup a poradenství

Pracovníci Centra Slunečnice se pravidelně zúčastňují školení a seminářů zaměřených na vysokoškolské poradenství v obecné rovině a současně i na individuální přístup k jednotlivým typům postižení a znevýhodnění. Tato setkání jsou zaměřena i na výměnu zkušeností poradců z jiných centrech a na zvyšování znalostí o právní regulaci a etických kodexech. Pracovníci absolvují několikrát ročně odborné semináře, na nichž se učí stále nové a vyvíjející se terminologii, získávají přehled o nových dostupných kompenzačních pomůckách na světovém trhu a snaží se spolu s ostatními centry vytvořit standardy služeb poskytovaných ve všech centrech ČR. S využitím těchto vědomostí a zkušeností se pracovníci Centra Slunečnice snaží opravdu ke každému studentovi přistupovat zcela individuálně, a to jak v rovině studijní, tak v rovině soukromé. Pracovníci s každým studentem probírají, jakou konkrétní pomoc potřebuje. Studenti se mnohdy svěřují i se svými soukromými životními situacemi, které mohou ovlivnit i studijní výsledky. Z praxe vyplynulo, že ve většině případů nelze oddělit výše zmíněné roviny, protože se navzájem prolínají.

Výuka předmětů

Pracovníci Centra Slunečnice realizují na EKF výuku dvou předmětů:

- Integrace handicapovaných ve společnosti,
- Integrace handicapovaných do procesu výuky.

Integrace handicapovaných ve společnosti (IHVS) je povinně volitelný předmět určený pro studenty druhého ročníku bakalářského studia pro všechny obory na EKF. Cílem předmětu je porozumění životní situace handicapovaných osob. IHVS poukazuje na předsudky studentů vůči handicapovaným, které jsou mnohdy způsobeny nedostatkem informací a téměř žádnou zkušeností z této oblasti. Posluchači jsou seznámeni se způsobem života, pracovního a společenského začlenění postižených. Jedním z cílů je, aby si posluchači tohoto předmětu si odnesli vědomosti a zážitky aplikovatelné nejen na EKF, ale i do dalšího osobního a pracovního života, protože to mohou být právě oni, kteří mohou pozitivně ovlivnit začleňování handicapovaných osob do společenského života³⁸. V tom spatřuji obrovský společenský význam předmětu IHVS.

Integrace handicapovaných do procesu výuky (IHPV) je povinně volitelný předmět určen pouze pro studenty Centra Slunečnice. Vzhledem ke zdravotním postižením studenta vzniká bariéra v podobě nedostatečného přístupu k informacím o studiu, což mnohdy zbytečně vyústí do fáze předčasného ukončení studia. IHPV zmírňuje dopad těchto bariér a za pomoci osobního asistenta a kompenzačních pomůcek se student seznamuje s organizační strukturou VŠ, webovými stránkami, systému Edison³⁹ či studijním vzdělávacím systémem LMS Moodle⁴⁰. Studenti Centra Slunečnice tak identifikují a systémově zaznamenají možnosti svého vlastního začlenění a poznají své bariéry ve vztahu ke studiu⁴¹.

³⁸ Interní dokument IIV, Nabídka služeb Slunečnice pro akademický rok 2008/2009.

³⁹ Univerzitní informační systém VŠB-TU Ostrava.

⁴⁰ Learning Management System Moodle slouží pro tvorbu e-learningových kurzů. EKF VŠB-TU Ostrava jej používá od roku 2003.

⁴¹ Interní dokument IIV, Nabídka služeb Slunečnice pro akademický rok 2008/2009.

Služby poskytované centrem Slunečnice pro uchazeče o studium

Centrum Slunečnice nabízí také poradenství v oblasti výběru studijního oboru na Ekonomické fakultě. Uchazeči o studium se v Centru Slunečnice informují již před podáním přihlášky na VŠ o oborech v souvislosti s jejich konkrétním postižením.

Od akademického roku 2007/2008 se v rámci Centra Slunečnice organizují Národní srovnávací zkoušky, kterou organizuje společnost Scio⁴². Tyto testy umožňují uchazečům vykonat přijímací zkoušku na VŠ na základě jejich specifického individuálního postižení. Při vykonávání testů jsou u jednotlivých uchazečů zohledňovány jejich konkrétní typy handicapů. Například uchazeč se specifickými poruchami učení má navýšen časový limit nebo zrakově postiženému je k dispozici software k zvětšení písma.

Služby poskytované centrem Slunečnice pro pedagogy EKF

Nedílnou součástí Centra Slunečnice je poradenství určené akademickým pracovníkům EKF se snahou informovat je o základních pravidlech komunikace s osobou se zdravotním postižením a ve spolupráci s pracovníky Centra Slunečnice zajistit studijní podklady pro handicapové studenty ve formě přizpůsobené potřebám jednotlivých studentů. Centrum Slunečnice se snaží pořádat semináře s cílem navrhnout vhodnou formu výkladu ve výuce.

3.4. Spolupráce s vybranými subjekty

Centrum Slunečnice již od svého vzniku úzce spolupracuje s ostatními centry nebo středisky nejen v České republice, ale i v zahraničí. Spolupráce probíhá v oblasti získávání nových informací, specializace, výměny zkušeností, kompenzačních pomůcek a trendů. S mnohými centry spolupracuje Centrum Slunečnice i v oblasti získávání finančních prostředků v rámci projektů ze strukturálních fondů EU. Mezi ně například patří centrum při Ostravské univerzitě v Ostravě, Slezské univerzitě v Opavě, Vysoké škole ekonomické v Praze, Českém vysokém učení technickém v Praze, Masarykově univerzitě v Brně, České zemědělské univerzitě v Praze a například konkrétní centra, kterými jsou Sdružení KAFIRA a Tyflo-centrum Ostrava.

⁴²Nezávislá, nestátní instituce, která se zabývá tvorbou přijímacích zkoušek pro některé VŠ v ČR a uchazeče o studium testuje.

3.5. Statistika studentů Centra Slunečnice

V následujícím textu bude specifikován stav jednotlivých akademických roků v souvislosti s působením Centra Slunečnice.

Akademický rok 2006/2007

V akademickém roce 2006/2007 Centrum Slunečnice evidovalo celkem 8 studentů. Nejčastěji upřednostňovaným oborem byla Ekonomika podniku a Veřejná ekonomika a správa. Dva z těchto evidovaných studentů studovali v prvním ročníku, pět studentů ve druhém ročníku a jedna studentka v tomto roce požádala o opakování třetího ročníku.

Co se týká druhů handicapů, bylo spektrum postižení různorodé. V roce 2006/2007 navštěvovali Ekonomickou fakultu studenti se zrakovým, tělesným a sluchovým postižením, s epilepsií a se specifickými poruchami učení.

Akademický rok 2007/2008

Akademický rok 2007/2008 se nikterak nelišil od předchozího akademického roku co do počtu a druhů postižení. V minulém roce nezaznamenala Slunečnice žádné výrazné změny týkající se s výjimkou významné události - první z evidovaných studentů Centra Slunečnice v akademickém roce 2007/2008 úspěšně složila státní závěrečné zkoušky studentka bakalářského studia.

Akademický rok 2008/2009

Se zahájením akademického roku 2008/2009 narostl počet studentů se specifickými nároky evidovaných v Centru Slunečnice, z původních 8 studentů na 13 studentů, což představuje více než 60 % nárůst. Jistou míru na tomto zvyšujícím se počtu studentů měla jistě propagace Centra Slunečnice, která byla zaměřena na předávání informací především na střední školy (maturující studenty), na webové stránky fakulty a na propagaci na Dni otevřených dveří EKF.

V této době se počet typů postižení více rozšířil o postižení jemné motoriky a závažná chronická onemocnění. Zvýšením počtu studentů se rozšířil okruh studovaných oborů a forem studia. V tomto roce Centrum Slunečnice evidovalo prvního studenta v kombinované formě

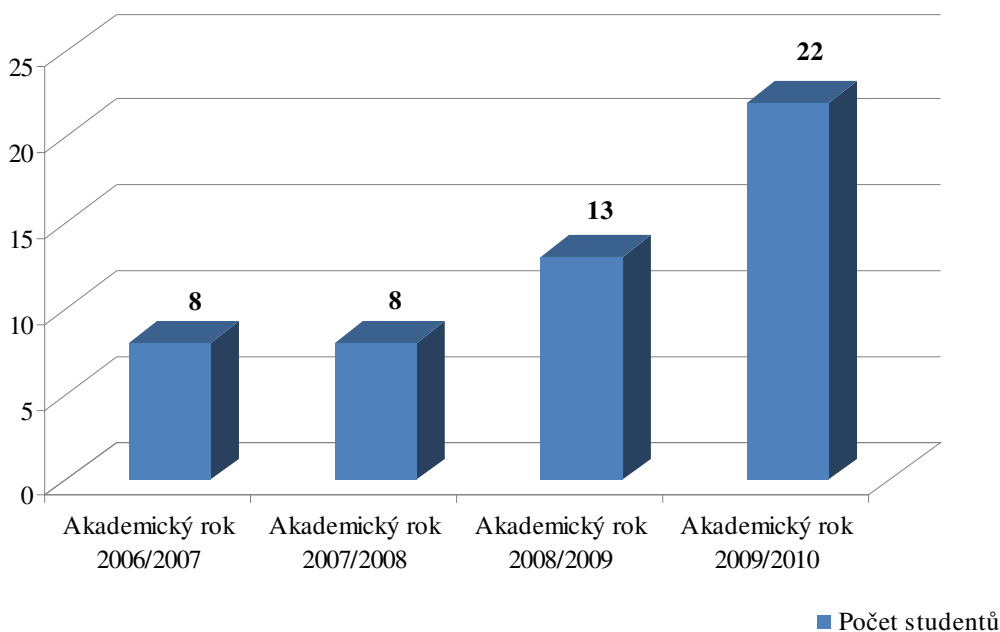
studia a také první studenty studující obory Systémové inženýrství a informatika, Eurospráva a Finance.

Na konci letního semestru akademického roku 2008/2009 (červenec 2009) ukončili 4 studenti státními závěrečnými zkouškami bakalářské studium. Jednalo se o obory Ekonomika podniku a Veřejná ekonomika a správa. V navazujícím studiu budou pokračovat 3 z těchto studentů.

Akademický rok 2009/2010

Současný akademický rok 2009/2010 přinesl zatím největší rozšíření počtu studentů zařazených do studia se specifickými nároky. Od loňského roku se počet evidovaných zvýšil o 9 studentů a celkový počet v současné době je 22. Zajímavostí je, že i v tomto akademickém roce se rozrostla škála studovaných oborů o obory Ekonomická žurnalistika, Aplikovaná informatika a Ekonomika a management. V tomto roce se připravují na ukončení studia 2 studenti třetího ročníku (bakalářské studium) a 1 studentka druhého ročníku navazujícího studia, která by se stala první absolventkou EKF evidovanou v Centru Slunečnice se získaným titulem „Inženýr“.

Graf 3.1: Vývoj počtu studentů centra Slunečnice

Zdroj: Interní informace Centra Slunečnice; vlastní zpracování

Graf 3.1 dokumentuje stále se zvyšující zájem studentů o zařazení do studia se specifickými nároky. Dalším dokladem prokazujícím správnost ideji pomoci studentům

se specifickými podmínkami prostřednictvím Centra Slunečnice je skutečnost, že studentům, kteří měli nepříznivé podmínky při začátku studia (například z důvodu svého postižení nestačili zapisovat výklad ve výuce), se daří za podpory Centra Slunečnice tyto bariéry překonat, plnit své studijní povinnosti, studium ukončit a některým dokonce i bez potřeby individuálního studijního plánu. Studentům je umožněno ukončit celé studium jimi vybraného oboru, což dříve bylo velmi složité právě pro jejich postižení a byli nuceni studia zanechat. Pracovníci Centra Slunečnice zaznamenávají z řad studentů kladné hodnocení činnosti centra, protože při udržení rovných podmínek se jim za pomoci Centra Slunečnice podaří ukončit náročné studium. Proto si myslím, že specializované pracoviště jako je Centrum Slunečnice, je v současné době zcela nepostradatelné.

4. VYHODNOCENÍ PROJEKTŮ NA PODPORU ZNEVÝHODNĚNÝCH STUDENTŮ

V této kapitole jsou vyhodnoceny projekty ze strukturálních fondů EU a projekty Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT ČR) se zaměřením na nejvýznamnější projekty v souvislosti s Centrem Slunečnice.

4.1. Přehled realizovaných projektů

V Centru Slunečnice byly realizovány prozatím dva projekty ze strukturálních fondů EU a tři projekty na národní úrovni, tzv. rozvojové projekty ČR.

Tabulka 4.1: Realizované projekty na půdě Centra Slunečnice

Název projektu	Název projektu	Časové období
Informační a komunikační technologie	ESF 007	1. 11. 2005 – 31. 10. 2007
Zkvalitnění přístupu akademických pracovníků VŠB-TU Ostrava	Falco	27. 6. 2006 – 26. 6. 2008
Integrace zdravotně handicapovaných studentů	RP 2008	1. 1. – 31. 12. 2008
Integrace zdravotně handicapovaných studentů	RP 2009	1. 1. – 31. 12. 2009
Integrace zdravotně handicapovaných studentů	RP 2010	1. 1. – 31. 12. 2010

Zdroj: Interní materiály IIV; vlastní zpracování

Pro hodnocení projektů ze strukturálních fondů EU je nutné rozlišit typy projektů podle jejich obsahu a způsobu realizace. Projekty můžeme rozdělit na měkké a tvrdé.

Měkké projekty jsou obvykle považovány za neinvestiční, týkající se sociální oblasti. Naopak tvrdé projekty jsou zcela investiční. Rozdíl mezi těmito dvěma projekty spočívá v jejich hodnocení. Tvrdé projekty jsou obvykle hodnoceny z pohledu ekonomických ukazatelů jako je například čistá současná hodnota, doba návratnosti, rizikovost apod., což podtrhuje větší míra finančních prostředků ze strukturálních fondů EU dlouhodobějšího charakteru. Měkké projekty obvykle výše zmíněnými ukazateli hodnoceny nejsou,

protože v tomto případě se porovná návrh jednotlivého projektu s jeho finálními výstupy. U těchto projektů je hlavním předpokladem úspěšnosti celospolečenský prospěch. V následujících kapitolách budou zmíněné projekty jednotlivě rozebrány.

4.1.1. Projekt ESF 007 Informační a komunikační technologie

Jedním z cílů projektu *ESF 007 Informační a komunikační technologie jako nástroj pro rozvoj systému, struktury a kvality vzdělávání aneb Nechť studuje kdokoliv, kdekoliv a kdykoliv* (dále jen ESF 007) byl vznik Centra Slunečnice. Jednalo se o projekt financovaný z Evropského sociálního fondu a Státního rozpočtu České republiky (ČR), který tematicky spadá do operačního programu Rozvoj lidských zdrojů z období 2004 - 2006, konkrétně do opatření 3.3.2⁴³. Doba trvání projektu byla 24 měsíců v termínu 1. 11. 2005 – 31. 10. 2007 v celkovém rozpočtu 9 507 tis. Kč. Cílovou skupinou tohoto projektu byly vysoké školy a konečnou cílovou skupinou byli studenti VŠ.

Cíle projektu

Hlavními cíli projektu ESF 007 byl rozvoj lidských zdrojů z pohledu jak studentů vysokých škol, tak i pedagogů, zkvalitnění akreditovaných studijních programů v oblasti využívání informačních a komunikačních technologií (ICT) v podobě e-learningových kurzů, zvýšení kvalifikace a zaměstnatelnosti absolventů a v neposlední řadě vznik Centra Slunečnice.⁴⁴

Jedním z významných cílů projektu bylo vytvoření vzdělávacích e-learningových kurzů v systému Moodle, kde všichni (ať už studenti nebo pedagogové) budou mít aktuální informace z prostředí výuky daného předmětu.

⁴³ Podpora terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje; program podpory – Zkvalitňování vzdělávání na vysokých školách.

⁴⁴ Anotace projektu, dostupné z http://www.virtuniv.cz/images/6/60/Anotace_projektu.pdf

Výstupy projektu

Tabulka 4.2: Výstupy projektu ESF 007

Výstup	Počet
Počet osob – poskytující služby	248
Počet vytvořených e-learningových kurzů	70
Počet zainteresovaných organizací	5
Počet osob – klientů služeb	7 447

Zdroj: Interní materiály IIV; vlastní zpracování

Tabulka 4.2 ukazuje jednotlivé výstupy projektu ESF 007. Celkem se jednalo o 248 osob poskytujících služby, z toho:

- 69 osob bylo tutorů e-learningových kurzů,
- 79 osob absolvovalo školení „Elektronická podpora vzdělávání“,
- 29 osob absolvovalo „Kurz pro realizátory distančního vzdělávání“,
- 28 osob absolvovalo seminář „Mohou být informační a komunikační technologie pomocníkem při vzdělávání?“,
- 5 osob absolvovalo kurz „Základní kroky pro obsluhu produktu Microsoft Project“,
- 12 osob absolvovalo semináře „Japonský management – tradice a současnost“,
- 17 osob absolvovalo seminář „Rétorika a komunikace s J. Preučilem“,
- 9 osob se zúčastnilo výjezdního zasedání pod názvem „Procesní řízení“.

V rámci projektu ESF 007 bylo celkem vytvořeno 70 e-learningových kurzů a zúčastnilo se jich 5 organizací. Jednalo se o následující instituce:

1. EKF VŠB-TU Ostrava,
2. Sdružení KAFIRA,
3. Ostravská univerzita,
4. Obchodně podnikatelská fakulta Slezské univerzity,
5. Masarykova univerzita v Brně.

Služeb v e-learningových kurzech využilo celkem 7 447 klientů, z toho VŠB-TU Ostrava zapojila celkem 4 340 studentů, Ostravská univerzita 1 884 studentů, Masarykova univerzita 769 studentů a Slezská univerzita 454 studentů.⁴⁵

Rozpočet

Projekt byl spolufinancován v procentuálním poměru 75 : 25, kdy 75 % finančních prostředků bylo využito ze strukturálních fondů EU a zbylých 25 % peněžních prostředků bylo vynaloženo na realizaci tohoto projektu ze Státního rozpočtu ČR. Následující tabulka znázorňuje přesné rozdělení vynaložených prostředků jak ze strany Evropské unie, tak ze strany České republiky.

Tabulka 4.3: Rozpočet projektu ESF007

Spolufinancování	Náklady (v Kč)	Náklady vyjádřené v %
Finanční prostředky ze SF EU	7 130 250	75 %
Veřejné zdroje – Státní rozpočet ČR	2 376 750	25 %
Celkem	9 507 000	100 %

Zdroj: Interní materiály IIV; vlastní zpracování

Partneři projektu

- Ostravská univerzita,
- Slezská univerzita v Opavě,
- Masarykova univerzita v Brně,
- Sdružení KAFIRA.

Hodnocení projektu

Vznik Centra Slunečnice prostřednictvím projektu ESF007 si vyžádal i nutnost technického zázemí, zejména pořízení nákladných kompenzačních pomůcek. Z tohoto projektu bylo pořízeno základní vybavení pro studenty se zdravotním postižením, a to například speciální software pro zrakově handicapované HT Visual, software s hlasovým výstupem HT Visual, stolní lupa, počítač pro zrakově postižené, digitální diktafon a další nákladné pomůcky, které velmi pomohly rozvoji Centra Slunečnice, které takto mohlo nabídnout lepší služby handicapovaným studentům.

⁴⁵ Interní materiály IIV

Dalším výstupem projektu bylo vytvoření e-learningového prostředí pro všechny účastníky (jak studenty, tak pedagogy) na EKF, tzv. systém Moodle. Během realizace projektu bylo implementováno více než 70 nových e-learningových kurzů studijních předmětů, které efektivně zvýšily kvalitu vzdělávání nejen pro studenty Centra Slunečnice, nýbrž na celé EKF. Při vytváření těchto kurzů se do projektu zapojila většina kateder EKF, jako je například:

- Katedra podnikohospodářská,
- katedra systémového inženýrství,
- katedra marketingu,
- katedra regionální ekonomiky,
- katedra evropské integrace,
- katedra matematických metod v ekonomice,
- katedra veřejné ekonomiky,
- katedra financí,
- katedra informatiky v ekonomice,
- katedra národohospodářská⁴⁶.

Zapojení takového počtu kateder dokazuje fakt, že všichni výše zmínění měli zájem o vytvoření e-learningových kurzů, které jsou velmi efektivní z hlediska úspory času a administrace a zvyšují možnost komunikace ve vztahu student – pedagog, čímž vytváří ideální prostředí pro komunikaci všech uživatelů navzájem.

⁴⁶ Interní materiály IIV.

4.1.2. Zkvalitnění přístupu akademických pracovníků VŠB-TU Ostrava FALCO

Druhým projektem, který byl spolufinancován z ESF a zároveň ze státního rozpočtu ČR, byl projekt Zkvalitnění přístupu akademických pracovníků VŠB-TUO k integraci znevýhodněných studentů (dále jen projekt, Falco). Projekt byl naplňován v operačním programu Rozvoj lidských zdrojů v opatření 3.2⁴⁷ v době 24 měsíců. Konečnou cílovou skupinou tohoto projektu byli oproti projektu ESF 007 právě akademičtí pracovníci na vysokých školách.

„ Cílem projektu je vytvoření fungujícího systému přístupů k handicapovaným studentům, jeho zapracování do organizačního řádu Ekonomické fakulty VŠB-TUO a spolupráce s organizacemi majícími vztah k dané problematice. Cílem také je, aby akademičtí pracovníci měli představu o tom, jakým způsobem škola handicapovým pomáhá, aby oni sami mohli pomáhat svým handicapovaným studentům řešit jejich problematickou situaci. Akademičtí pracovníci mají na trhu práce dobré uplatnění, přesto je však vhodné je nadále vzdělávat a tím zvyšovat kvalitu jimi poskytovaných služeb. Systém vzdělávání se stále inovuje, obohacuje o nové metody a pouze flexibilní pedagogové budou schopni se přizpůsobovat měnícímu se prostředí.“⁴⁸

Cíle

Důležitým cílem pro již existující Centrum Slunečnice byla tvorba Systému studia se specifickými požadavky a jeho začlenění do organizačního řádu EKF VŠB-TU Ostrava a vytvoření databáze těchto osob, ve které se zaznamenávaly postupy a zkušenosti s těmito studenty pro další využití.

Další neméně důležitým cílem bylo navázat spolupráci s akademickými pracovníky, kteří byli školeni formou odborných seminářů, které obsahovaly základní informace o typech postižení a specifických potřebách handicapovaných studentů.

⁴⁷ Podpora terciálního vzdělávání, výzkumu a vývoje; Podopatření Rozvoj vzdělávání a odborné přípravy, která není zaměřená na konkrétní sektor (osoby, firmy)

⁴⁸ Anotace projektu, dostupné z <http://handicap.vsb.cz/wiki/index.php/FALCO>

Výstupy projektu

K vyhodnocení úspěšnosti realizovaného projektu jsou nutné jeho výstupy. Jedním z nejvýznamnějších výstupů je posun v organizačním řádu EKF, protože byla vydána směrnice děkana EKF VŠB-TU Ostrava k problematice handicapovaných. Tabulka 4.4 ukazuje další neméně významné výstupy projektu.

Tabulka 4.4: Výstupy projektu Falco

Výstupy projektu
Databáze systému handicapovaných studentů (SSSP)
Metodická příručka k výuce dyslektických studentů na EKF VŠB-TUO pro předmět Anglický jazyk
Metodicko-didaktická doporučení pro vyučující němčiny – Dyslexie u dospělých a výuka cizího jazyka
Webové prostředí www.studiumbezbarier.eu
Příručka Handicap v příbězích
Konference Slunečnice ⁴⁹

Zdroj: www.handicap.vsb.cz; vlastní zpracování

V konečném výsledku se zlepšila spolupráce s vysokoškolskými pedagogy, kteří byli dostatečně informováni o systému pomoci studentům se specifickými nároky, což vede k závěru, že EKF je připravena k přijetí ke studiu handicapovaných osob a napomáhá integrovat takové osoby, kterým mnohdy díky vypěstovaným předsudkům hrozí sociální exkluze.

Výstupy projektu Falco probíhaly prostřednictvím činnosti Centra Slunečnice, které je zřízeno pro handicapované studenty. Z důležitých výstupů je Směrnice děkana EKF VŠB-TU Ostrava o studiu osob zařazených do SSSP, dále byla realizována Mezinárodní konference Slunečnice, díky níž vznikl sborník konference *Handicap v příbězích*. Tento sborník obsahuje příspěvky jak handicapovaných osob, tak i pracovníků center pro postižené studenty. V rámci projektu spolupracovali také dvě osoby se zdravotním průkazem ZTP/P, kteří se podíleli na vytvoření *Handicapu v příbězích* či úprav databázových systémů. Díky stále většímu počtu spolupracujících institucí bylo vytvořeno webové prostředí www.studiumbezbarier.eu.

Rozpočet

Celková výše finančních prostředků k financování projektu byla 6 308 tis. Kč. Strukturální pomoc v podobě spolufinancování rozděluje tíhu finančních prostředků

⁴⁹ Studium bez bariér, dostupné z <http://handicap.vsb.cz/wiki/index.php/FALCO>

poskytnutých EU a prostředků financovaných členským státem. I v tomto případě platí poměr 75 : 25 (v procentech).

Tabulka 4.5: Vynaložené finanční prostředky projektu Falco

Spolufinancování	Náklady (v Kč)	Náklady vyjádřené v %
Finanční prostředky ze SF EU	4 731 000	75 %
Veřejné zdroje – Státní rozpočet ČR	1 577 000	25 %
Celkem	6 308 000	100 %

Zdroj: Interní zdroje IIV; vlastní zpracování

Jak dokazuje tabulka 4.5, i při realizaci tohoto projektu došlo k tzv. spolufinancování, což znamená, že náklady nejsou hrazeny zcela Evropskou unií, ale částečně na projekt přispívá i členský stát z vlastních rozpočtů. I v tomto případě EU hradila 75 % nákladů spojených s realizací projektu Falco a zbylých 25 % hradila Česká republika z veřejných rozpočtů.

Partneři projektu

Tak, jak u projektů bývá zvykem, i tento projekt byl realizován hned několika subjekty. Partnery projektu, který trval 24 měsíců, byly:

- Ostravská univerzita v Ostravě,
- Slezská univerzita v Opavě,
- Sdružení KAFIRA.

Obě výše zmíněné univerzity se podílely na projektu především jako konzultanti formou výměny zkušeností v oblasti tvorby databázových systémů handicapovaných. Sdružení Kafira se zapojilo s výměnou odborných zkušeností při práci se zrakově postiženými a poskytlo informace k nákupu kompenzačních pomůcek.

Hodnocení projektu

Realizací projektu Falco bylo přispěno ke zlepšení přístupu akademických pracovníků ke studentům se specifickými požadavky, čímž projekt naplnil svůj úkol z pozice rozvoje lidských zdrojů. Vydáním směrnice děkana EKF VŠB-TU Ostrava byl vyčleněn v organizačním řádu fakulty dokument, který uznává a podporuje studium handicapovaných

studentů. A v neposlední řadě byly rozšířeny kompenzační pomůcky a zpracované „návody“, jak přizpůsobit výuku cizích jazyků studentů Centra Slunečnice (studentům se specifickými poruchami učení).

Celkově je projekt hodnocen velmi pozitivně, protože naplnil veškeré vytyčené cíle, které byly uvedeny v žádosti projektu. Tak, jak bylo výše zmíněno v definici tzv. měkkých projektů, společenský prospěch na podporu studia handicapovaných studentů na EKF byl naplněn.

4.1.3. Rozvojové projekty

K podpoře handicapovaných osob a rozvoje lidských zdrojů slouží nejen finanční prostředky ze strukturálních fondů EU, ale i projekty na národní úrovni – národní rozvojové projekty. Centrum Slunečnice tyto projekty úspěšně realizuje již od roku 2008.

Rozvojové projekty na národní úrovni slouží k finanční podpoře určité oblasti. Mohou být centralizované nebo decentralizované. V následujících kapitolách budou rozebrány centralizované rozvojové projekty, které byly realizovány v Centru Slunečnice. Tyto projekty jsou vyhodnocovány Radou programů, která v souladu s Vyhlášením témat rozvojových programů pro veřejné VŠ pro rok 2010 posuzuje jednotlivé projekty. Podle svého statutu⁵⁰ je Rada programů..

„...společným orgánem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“) a Rady vysokých škol. Rada programů posuzuje projekty předložené v rámci rozvojových programů pro veřejné vysoké školy (dále jen „rozvojové programy“) pro konkrétní kalendářní rok a doporučuje ministerstvu poskytnout dotaci ze státního rozpočtu (dále jen „dotace“) na řešení vybraných projektů. Podílí se rovněž na hodnocení průběhu a výsledků řešení projektů a na kontrole využití poskytnuté dotace.“⁵¹

Centrum Slunečnice se podílelo na realizaci prozatím tří centralizovaných rozvojových projektů, které na sebe tematicky navazovaly, a to v oblasti podpory handicapovaných studentů při studiu na Ekonomické fakultě. Jedná se o:

⁵⁰ Centralizované rozvojové projekty, dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/centralizovane-rozvojove-projekty-2010>

⁵¹ Statut Rady programů, dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/rada-programu>

Rozvojový projekt 2008 - Integrace zdravotně handicapovaných studentů do studia na VŠB-TU Ostrava

Rozvojový projekt 2009 - Integrace zdravotně handicapovaných studentů a studentů se specifickými potřebami do studia na VŠB-TU Ostrava

Rozvojový projekt 2010 - Integrace zdravotně handicapovaných studentů a studentů se specifickými potřebami do studia na VŠB-TU Ostrava

Hodnocení projektů

Všechny realizované rozvojové projekty sloužily a slouží k zajištění rozvoje nových služeb v poradnách, nákupu nových kompenzačních pomůcek, konání odborných seminářů pro veřejnost a neposlední řadě také ke školení stávajících pracovníků. Zjistila jsem, že takovéto projekty mají dobu trvání obvykle rok a finanční rozpočet rozhodně není srovnatelný s rozpočty ze strukturálních fondů EU, z čehož plyne, že vysokoškolské poradny raději podají žádost na čerpání prostředků rozvojového projektu než projektu z EU. Rozvojový projekt má jednodušší administrativu a je jednorocní, na rozdíl od evropských projektů.

Tak jako u „měkkých“ projektů z EU, tak i u rozvojových projektů je nutný výstup v podobě společenského prospěchu. Ten Centrum Slunečnice svou činností zcela naplnil a naplňuje prostřednictvím pomoci handicapovaným studentům. Další aktivity Centra Slunečnice ale spočívají mimo jiné v nákupu nových pomůcek (stále testovaný Tutor Easy, což je pomůcka pro studenty se specifickými poruchami učení), ve tvorbě studijních materiálů, která by měla v kalendářním roce překročit počet 25, v zapojení akademických pracovníků do vznikajících seminářů, které se budou konat na začátku semestru a v mnoha dalších.

První rozvojový projekt se realizoval v roce 2008. Cílovou skupinou byli handicapovaní studenti EKF VŠB-TU Ostrava. Jednalo se o projekt centralizovaný, který byl podporován MŠMT. Projekt měl přispět k realizaci aktivit Centra Slunečnice (tvorba elektronických studijních materiálů, zajištění osobní asistence, poradenská činnost apod.).⁵²

Rozvojový projekt v roce 2009 navázal na RP 2008 a dále rozvíjel činnost Centra Slunečnice. Cílovou skupinou byli studenti EKF, jako v předchozím roce. Projekt byl centralizovaný za finanční podpory MŠMT. RP 2009 zajistil svými finančními prostředky

⁵² VIRTUNIV, www.virtuniv.cz

rozšíření databáze elektronických studijních materiálů a pořízení tzv. FM systém (kompenzační pomůcka pro sluchově postižené). Rozvinula se větší spolupráce s akademickými pracovníky, pracovníci Centra Slunečnice byli dále vzděláváni a rozšiřovali si znalosti problematiky handicapovaných. V roce 2009 se také konala Konference Slunečnice.

V současné době je realizován třetí rozvojový projekt. RP 2010 má stejnou cílovou skupinu a záměr jako projekty minulé. Vzhledem ke zvyšujícímu se počtu studentů patří bezpochyby mezi cíle projektu rozvoj Centra Slunečnice, nákup softwaru pro studenty se specifickými poruchami učení, tvorba studijních materiálů pro studenty, konání vzdělávacích seminářů pro akademické pracovníky a mnohé další.

Jedním z průkazných hodnocení měkkých projektů může být považována zpětná vazba těch, kterých se výstupy projektů nejvíce týkají, čili osob se specifickými požadavky.

4.2. Dotazníkové šetření

V rámci hodnocení projektů byly rozpracovány dva průzkumy. Cílem prvního bylo získat informace studentů Centra Slunečnice. Druhý výzkum byl realizován na celorepublikové úrovni se zaměřením na vysokoškolské poradny po celé České republice, s cílem zjistit využívání finanční zdrojů ze strukturálních fondů EU.

Metodou sběru dat byla použita forma osobního dotazování. Výzkum byl prováděn pomocí dotazníkového šetření – dotazníkem. Získané informace byly analyzovány v MS Excel. Dotazníkové šetření proběhlo během vypracování bakalářské práce, konkrétně v březnu a dubnu 2010.

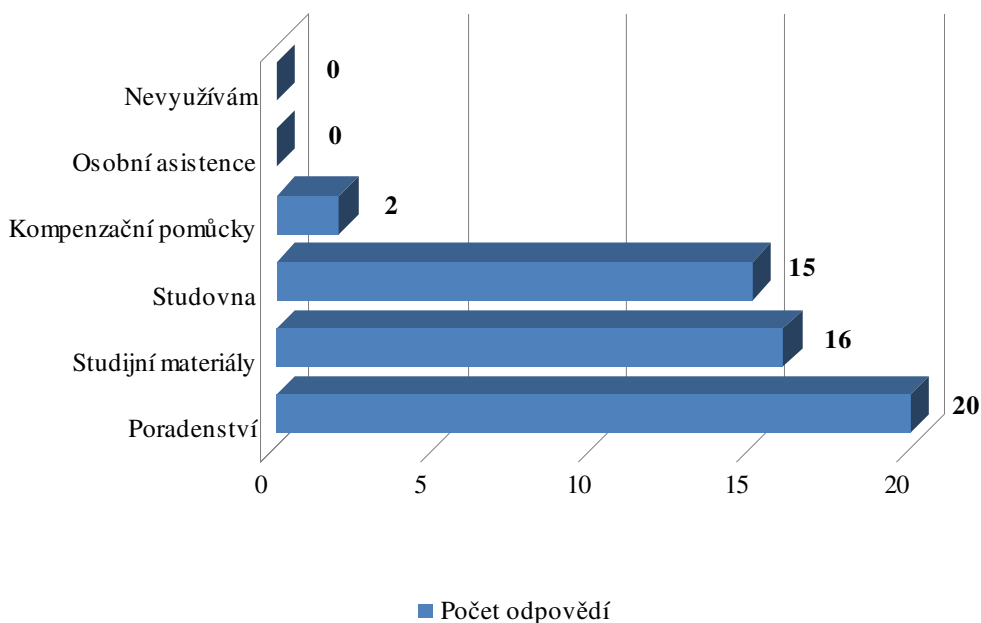
4.2.1. Dotazníkové šetření o Centru Slunečnice a jeho vyhodnocení

Hlavním cílem dotazníkového šetření bylo získat názory, připomínky a spokojenost studentů zařazených do SSSP, pro které je práce Centra Slunečnice určena a zjistit, o jakou nabídku služeb by se Centrum Slunečnice mělo rozšířit.

Cílovou skupinou dotazníkového šetření byli studenti Centra Slunečnice. Základní soubor výzkumu byl v počtu 22. Respondentů bylo zaznamenáno všech 22, což vyjadřuje 100 % dotázaných.

Celkem 100 % dotázaných uvedlo, že je nezbytné, aby v současné době působilo na VŠ centrum (středisko) podobné Slunečnici.

Graf 4.1: Přehled služeb Centra Slunečnice a statistika jejich využívání

Zdroj: dotazníkové šetření

Graf 4.1 zachycuje nejvíce využívané služby Centra Slunečnice. Jak ukazuje graf, mezi nejvyužívanější služby můžeme zařadit poradenství, poskytnutí studijních materiálů a využívání specializované studovny. Žádný z respondentů neodpověděl, že by využíval osobní asistenci nebo že by služby nevyužíval.

Nejčastěji uváděné odpovědi, co se týká spokojenosti nabízených služeb, bylo poradenství, poskytování studijních materiálů a využívání studovny.

Osobní komentáře studentů Centra Slunečnice na otázku, o jaké další služby byste měli zájem:

- „Vše mi naprosto vyhovuje. Zaměstnanci Centra Slunečnice dle mého názoru dělají maximum.“
- „Jsem spokojena se stávajícím.“
- „Mě osobně nic konkrétního nenapadá, ve všem, v čem jsem kdy potřebovala pomoc nebo poradit, mi bylo vyhověno.“

Poslední otázkou dotazníku bylo zjištěno, že 15 respondentů je přesvědčeno, že by bylo vhodnější, kdyby Centrum Slunečnice bylo univerzitní poradnou. Zbylých 6 dotázaných odpovědělo, že tuto otázku nedokážou posoudit a pouze 1 respondent odpověděl, že by bylo vhodnější, aby Centrum Slunečnice zůstalo fakultním pracovištěm.

Dotazník dokazuje, že by bylo vhodné, kdyby se Centrum Slunečnice stalo součástí univerzity a mělo tak plošnou působnost na celé VŠB-TU Ostrava. Mnozí z dotázaných při dotazování odpověděli, že v případě neexistence Centra Slunečnice by nezkusili studovat vysokou školu. Je nutno zmínit také fakt, že díky působení tohoto pracoviště na Ekonomické fakultě si při volbě studia uchazeči vybrali právě EKF.

4.2.2. Dotazníkové šetření o VŠ poradnách v souvislosti se SF EU a jeho vyhodnocení

Pro druhé dotazníkové šetření bylo dotazováním cílové skupiny získáno dvanáct dotazníků vysokoškolských poraden po celé České republice. Hlavním cílem bylo zjistit, jak byla a v současné době jsou financována centra podobná Centru Slunečnice a zda dotazovaní využili pomoci ze strukturálních fondů na založení či následný rozvoj svých poraden. Otázky byly zaměřeny na zkušenosti s využíváním strukturálních fondů EU. Osloveny byly následující subjekty:

- Centrum pomoci handicapovaným (Univerzita Palackého v Olomouci),
- Akademická poradna TUL (Technická univerzita v Liberci),
- Teiresiás (Masarykova univerzita Brno),
- Informační a poradenské centrum (Univerzita Pardubice),
- Informačně – poradenské centrum (Univerzita Karlova v Praze),
- Augustin (Univerzita Hradec Králové),
- Centrum Pyramida (Ostravská univerzita),

- Poradenské středisko pro studenty ČZU se speciálními potřebami (Česká zemědělská univerzita v Praze),
- Centrum podpory znevýhodněných studentů (Západočeská univerzita v Plzni),
- Středisko handicapovaných studentů (Vysoká škola ekonomická v Praze),
- Vysokoškolská poradna při FEI, (Vysoká škola báňská-Technická univerzita Ostrava)
- Centrum informačních a poradenských služeb (České vysoké učení technické v Praze).

Z dvanácti dotázaných, zda se jedná o univerzitní nebo fakultní poradny, bylo zodpovězeno, že celkem jedenáct respondentů jsou univerzitní poradny a pouze jedna poradna je fakultní.

Celkem deset z dvanácti respondentů uvedlo, že jejich vysokoškolská poradna vznikla na základě finančních prostředků Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT) nebo Fondu rozvoje vysokých škol (FRVŠ). Zbylí dva respondenti odpověděli, že vznik poradny byl spolufinancován peněžními prostředky jak z MŠMT nebo FRVŠ, tak i fakultních (univerzitních) zdrojů.

Bylo zjištěno, že celkem 100 % dotázaných nevyužilo v období 2000 – 2006 žádných finančních prostředků ze strukturálních fondů Evropské unie. Nejčastějším důvodem, proč evropské strukturální pomoci nevyužili, byla velmi náročná administrativa a nezkušenost s vedením velkých projektů.

Pouze dva ze všech respondentů odpověděli, že se „možná budou pokoušet“ v současném programovacím období 2007 – 2013 být řešiteli projektů a získat tak finanční prostředky ze strukturálních fondů EU.

Dotazníkem byla také zjišťována míra zkušeností s řešením projektů na evropské úrovni, které byly a jsou v jednotlivých programovacích obdobích značně propagovány. Z dotazníkového šetření vyplývá, že míra zkušeností je nulová. Zajímavostí je, že žádný z dotázaných se ani nepokusil o získání těchto prostředků pomocí strukturálních prostředků EU.

Z výzkumu také vyplývá, že vysokoškolské poradny se ve velké míře přiklání k řešení rozvojových projektů na národní úrovni, které vyhlašuje MŠMT a FRVŠ. Žádný z respondentů nebyl řešitelem projektu z Evropského sociálního fondu, ač je to právě ESF, který je velmi nakloněn pomoci osobám se zdravotním postižením.

Myslím si, že nevyužíváním finančních prostředků ze strukturálních fondů EU přichází určitá část populace o podporu ve formě kompenzačních pomůcek, specializovaných softwarů, možnosti zajištění osobní asistence. Obecně tak ztrácí možnost k vytvoření takového zázemí, které pro své studium potřebují.

5. ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zabývala problematikou strukturálních fondů v oblasti využití pro znevýhodněné studenty, analýzou činnosti Centra Slunečnice při EKF VŠB-TU Ostrava a vyhodnocením projektů na podporu znevýhodněných studentů. Pro svou bakalářskou práci jsem provedla i dotazníkové šetření u handicapovaných studentů, jehož výsledky jsou důležitou zpětnou vazbou (tzv. feedback) pro další činnost Centra Slunečnice, a dále dotazníkové šetření mezi obdobnými centry na celorepublikové úrovni.

Jedním z cílů mé bakalářské práce bylo provést průzkum spokojenosti u studentů Centra Slunečnice. Po provedeném šetření jsem zjistila, že Centrum Slunečnice vykazuje velmi aktivní činnost ve prospěch znevýhodněných studentů. Díky podpoře Centra Slunečnice se podařilo vytvořit rovné podmínky pro studium postižených studentů a minimalizovat tak rozdíly mezi podmínkami při studiu běžných studentů a ztíženými podmínkami handicapovaných studentů.

Působení Centra Slunečnice se tak stává jedním ze směrů k naplnění myšlenky rovného přístupu ke vzdělání studentů, která je současným celoevropským trendem a ve svém důsledku vede k naplnění konceptu jednoho z horizontálních témat, a to rovných příležitostí. Rozvoj takovéto úrovně vzdělanosti je znakem vyspělé společnosti, kterou Evropská unie dosahuje v nemalé míře.

Dalším cílem mé práce bylo vyhodnocení realizovaných projektů Centra Slunečnice ze strukturálních fondů EU a zjistit pomocí dotazníkového šetření stav čerpání finančních prostředků z EU na vysokoškolských poradnách v ČR. Při svém studiu problematiky čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU jsem v celorepublikovém šetření zjistila, že obdobná centra pomoci jako je Centrum Slunečnice v minulém programovacím období nevyužila žádných finančních prostředků ze strukturálních fondů EU. V současném období 2007 – 2013 pouze dva z dvanácti respondentů se pokusí získat finanční prostředky ze strukturálních fondů EU. Toto zjištění je alarmující a dokládá buď jejich nezájem pomoci handicapovaným studentům, což by mohlo signalizovat vážný společenský problém, nebo malou informovanost a nulovou zkušenost s čerpáním prostředků z EU v praxi. Centrum Slunečnice vykazalo vysoce aktivní využití finančních prostředků ze strukturálních fondů EU pro danou skupinu studentů a současně zaznamenává stále rostoucí zkušenosti ze své činnosti a výsledky své práce.

Z mého pohledu cítím velkou potřebu šířit osvětu v podobě výměny zkušeností mezi ostatními centry tak, aby prostředky ze strukturálních fondů EU určené do této oblasti byly účelně využity v celorepublikovém měřítku.

Čerpání prostředků ze strukturálních fondů Evropské unie je velmi přínosné, protože díky těmto prostředkům dochází ke zkvalitnění podmínek studia handicapovaných studentů, což ve svém výsledku vede k osobnímu rozvoji všech zúčastněných, tj. nejen znevýhodněných studentů, ale i akademických pracovníků a pracovníků Centra Slunečnice k jejich uvědomění, a tím i k celospolečenskému významu v širším měřítku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy:

- [1] BOHÁČKOVÁ, I.; HRABÁNKOVÁ, M. *Strukturální politika Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 188 s. ISBN 978-80-7400-111-6.
- [2] CHVOJKOVÁ A.; KVĚTOŇ V.; Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007-2013. 1. vyd. Praha: Ireas, 2007. 181 s. ISBN 978-80-86684-43-7.
- [3] KUČEROVÁ, I. *Evropská unie: Hospodářské politiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. 347 s. ISBN 80-246-1212-7.
- [4] MAREK, D.; KANTOR, T. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister Principal, 2007. 210 s. ISBN 978-80-87029-13-8.
- [5] NOVOSAD, L. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 272 s. ISBN 978-80-7367-509-7.
- [6] NOVOSAD, L. *Východiska a principy realizace služeb osobní asistence v ČR*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. 34 s. ISBN 80-7372-050-7.
- [7] NOVOTNÁ, M. *Regionální politika EU*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2007. 210 s. ISBN 978-80-248-1413-1.
- [8] PAVLÁK, M. *Lidské zdroje a fondy EU: Evropský sociální fond jako nástroj spolufinancování projektů v oblasti rozvoje lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha: ASPI, a. s., 2006. 127 s. ISBN 80-7357-139-0.
- [9] SKOKAN, K. *Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. 1. vyd. Ostrava: Repronis, 2003. 114 s. ISBN 80-7329-023-5.
- [10] WOKOUN, René. *Strukturální fondy a obce I.* 1. vyd. Praha: ASPI, a. s., 2006. 146 s. ISBN 80-7357-138-2.

Akademické práce

- [11] HRADILOVÁ, M. *Využití strukturálních fondů EU v rozvoji města Vsetín*. Ostrava, 2009. 63 s. Bakalářská práce. EkF VŠB-TU Ostrava.

Elektronické publikace:

- [12] Ekonomická fakulta VŠB-TU Ostrava [on-line]. *Směrnice děkana Ekonomické fakulty VŠB-TU Ostrava ke studiu osob zařazených do Systému studia se specifickými požadavky (EkF_SME_07_001)*. [cit. 2010-04-26]. Dostupná z WWW: <http://www.ekf.vsb.cz/shared/uploadedfiles/ekf/EkF_SME_07_001.pdf>.
- [13] Evropská komise [on-line]. *Amsterodamská smlouva*. [cit. 2010-01-13]. Dostupná z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/amsterodamska_smlouva_cs.pdf>
- [14] Evropská komise [on-line]. *Rozhodnutí Rady o SOZS pro soudržnost (2006/702/ES)*. [cit. 2009-12-20]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/l_29120061021cs00110032.pdf>.
- [15] Evropská komise [on-line]. *Smlouva o Evropské unii*. [cit. 2010-01-13]. Dostupná z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/smlouva_eu_cs.pdf>
- [16] Úřední věstník Evropské unie [on-line]. *Nařízení Rady (ES) č. 1084/2006 o Fondu soudržnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1164/94*. [cit. 2010-01-03]. Dostupné z WWW: <[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/cohesion/ce_1084\(2006\)_cs.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/cohesion/ce_1084(2006)_cs.pdf)>.
- [17] Virtuniv [on-line]. *Anotace projektu*. [cit. 2010-03-10]. Dostupná z WWW: <http://www.virtuniv.cz/images/6/60/Anotace_projektu.pdf>.

Internetové zdroje:

- [18] Business center [on-line]. *Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů*. [cit. 2010-04-26]. Dostupné z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/ouu/cast1h2.aspx>>.
- [19] Business center [on-line]. *Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti*. [cit. 2010-04-26]. Dostupné z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zamestnanost/>>.
- [20] Ekonomická fakulta VŠB-TU Ostrava [on-line]. *Podmínky systému SSSP*. [cit. 2010-04-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.ekf.vsb.cz/urceno/handicapovane/hendikepovanych-studentu>>.

- [21] Evropský sociální fond [on-line]. *OP RLZ Opatření 2.1.* [cit. 2010-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/04-06/oprlz/opatreni-2-1-integrace-specifickych-skupin-obyvательства>>.
- [22] Evropský sociální fond [on-line]. *OP RLZ Opatření 2.3.* [cit. 2010-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/04-06/oprlz/opatreni-2-3-posileni-kapacity-poskytovatel-socialnich-1>>.
- [23] Evropský sociální fond [on-line]. *Prioritní osy programu.* [cit. 2010-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/04-06/oprlz/oblasti-podpory-1>>.
- [24] Fondy Evropské unie [on-line]. *Národní strategický referenční rámec.* [cit. 2010-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/glosar/n>>.
- [25] Fondy Evropské unie [on-line]. *Horizontální priority.* [cit. 2010-04-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/c5fb9171-176b-4ac5-a59e-cf2ef51c2de1/Horizontalni-priority>>.
- [26] Institut státní zprávy [on-line]. *Tematizovaný cyklus přednášek.* [cit. 2010-04-22]. Dostupné z WWW: <<http://iss-edu.cz/?do=10&act=det&id=12>>.
- [27] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [on-line]. *Centralizované rozvojové projekty.* [cit. 2010-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/centralizovane-rozvojove-projekty-2010>>.
- [28] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [on-line]. *Statut Rady programu.* [cit. 2010-03-15]. Dostupné z WWW <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/rada-programu>>.
- [29] Studium bez bariér [on-line]. *Projekt FALCO.* [cit. 2010-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://handicap.vsb.cz/wiki/index.php/FALCO>>.

Další zdroje:

- [30] Interní materiály Institutu inovace vzdělávání, EK F VŠB-TU Ostrava. 2010.

SEZNAM ZKRATEK

CIP EQUAL	Iniciativa Společenství EQUAL
ČR	Česká republika
EAGGF	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EHS	Evropské hospodářské společenství
EKF	Ekonomická fakulta
ERDF	Evropský fond regionálního rozvoje
ES	Evropské Společenství
ESF	Evropský sociální fond European Social Fund
ESF007	Informační a komunikační technologie jako nástroj pro rozvoj systému, struktury a kvality vzdělávání.
EU	Evropská unie European Union
FALCO	Zkvalitnění přístupu akademických pracovníků VŠB-TUO k integraci znevýhodněných studentů
FIFG	Evropský rybářský fond
FS	Fond soudržnosti
HDP	Hrubý domácí produkt
HND	Hrubý národní důchod
ICT	Informační a komunikační technologie

IIV	Institut inovace vzdělávání
IHPV	Integrace handicapovaných do procesu výuky
IHVS	Integrace handicapovaných ve společnosti
JPD 3	Jednotný programový dokument pro Cíl 3
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NRP	Národní rozvojový plán
NSRR	Národní strategický referenční rámec
OP	Operační program
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
OP PA	Operační program Adaptabilita (Praha)
OP RLZ	Operační program Řízení lidských zdrojů
OP VK	Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
RP	Rozvojový projekt
RPS	Rámec podpory Společenství
SF EU	Strukturální fondy Evropské unie
SROP	Společný regionální operační program
SSSP	Systém studia se specifickými požadavky
VŠB-TU Ostrava	Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava
WHO	Světová zdravotnická organizace

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 2.1: Programové dokumenty SF EU pro současné období	20
Obrázek 3.1: Studovna Centra Slunečnice	32

SEZNAM TABULEK

Tabulka 2.1: Přehled programovacích období	11
Tabulka 2.2: Rámec podpory Společenství.....	13
Tabulka 2.3: Alokace prostředků z ESF a národních zdrojů za období 2004-2006 (v EUR)..	14
Tabulka 2.4: Přehled horizontálních témat v jednotlivých programovacích obdobích.....	15
Tabulka 2.5: Srovnání rozdílů současného a minulého programovacího období	19
Tabulka 2.6: Operační programy na období 2007 – 2013.....	22
Tabulka 2.7: Alokace finančních prostředků z ESF.....	24
Tabulka 4.1: Realizované projekty na půdě Centra Slunečnice.....	38
Tabulka 4.2: Výstupy projektu ESF 007	40
Tabulka 4.3: Rozpočet projektu ESF007	41
Tabulka 4.4: Výstupy projektu Falco	44
Tabulka 4.5: Vynaložené finanční prostředky projektu Falco	45

SEZNAM GRAFŮ

Graf 2.1: Finanční alokace spolufinancování z ESF (v mil. EUR)	14
Graf 2.2: Srovnání finanční pomoci ze SF EU v %	23
Graf 3.1: Vývoj počtu studentů centra Slunečnice.....	36
Graf 4.1: Přehled služeb Centra Slunečnice a statistika jejich využívání	49

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 7. května 2010

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Horymírova 2918/120, 700 30 Ostrava

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Žádost o zařazení do Systému studia se specifickými požadavky
na EKF, VŠB-TU Ostrava

Příloha 2 – Dotazník I – Pro studenty Centra Slunečnice

Příloha 3 – Dotazník II – Pro vysokoškolské poradny

Příloha 1

**VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ
TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA**

Sokolská třída 33
701 21 Ostrava 1

v akademickém roce /

ŽÁDOST

Kód studenta

Ročník

Skupina

Obor

Studijní program bakalářský* magisterský* navazující* doktorský*

Forma studia prezenční* distanční*

Jméno a příjmení

Datum narození

Adresa

Předmět žádosti

**Zařazení uchazeče o studium, resp. studenta
do Systému studia se specifickými požadavky**

Zdůvodnění žádosti (pro řádné zdůvodnění žádosti lze použít i druhou stranu tiskopisu)

Seznam příloh dokládajících důvod žádosti

(zdravotní dokumentace může být předložena pracovníkovi Centra pro handicapované studenty Slunečnice a dále již není nutno přikládat)

Datum

Podpis studenta

Záznamy studijního oddělení

Vyjádření Centra pro handicapované studenty Slunečnice

Rozhodnutí děkana

*) Nehodící se škrtně

Příloha 2

Dotazník I – Pro studenty Centra Slunečnice

Vážená kolegyně, vážený kolego,

dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku pro marketingový výzkum, který je součástí mé bakalářské práce na téma „Využití strukturálních fondů EU pro znevýhodněné studenty“. Dotazování je anonymní a zjištěné informace budou použity pouze pro účely bakalářské práce. Děkuji za spolupráci a Váš čas a přeji Vám úspěšný den.

Zuzana Šporková
studentka EkF VŠB-TU Ostrava

1. Myslíte si, že je důležité, aby na vysokých školách existovalo centrum/středisko podobné Slunečnici?
 - ☐ Ano
 - ☐ Ne
2. Jaké služby Slunečnice využíváte?
 - ☐ Poradenství
 - ☐ Studijní materiály
 - ☐ Studovna
 - ☐ Kompenzační pomůcky
 - ☐ Osobní asistence
 - ☐ Nevyužívám
3. Se kterými službami jste spokojeni?
 - ☐ Poradenství (např. individuální výuka, řešení studijních záležitostí)
 - ☐ Studijní materiály
 - ☐ Studovna
 - ☐ Kompenzační pomůcky
 - ☐ Nejsem spokojen
4. O jaké další služby byste měli zájem?
.....
.....
.....
5. Bylo by podle vašeho názoru vhodnější, kdyby Slunečnice byla stále fakultní poradnou (na EkF) nebo by se stala součástí celé univerzity (na VŠB)?
 - ☐ Fakultní poradnou
 - ☐ Univerzitní poradnou
 - ☐ Nedokážu posoudit

Příloha 3

Dotazník II – Pro vysokoškolské poradny

Vážená kolegyně, vážený kolego,

dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku pro marketingový výzkum, který je součástí mé bakalářské práce na téma „Využití strukturálních fondů EU pro znevýhodněné studenty“. Dotazování je anonymní a zjištěné informace budou použity pouze pro účely bakalářské práce. Děkuji za spolupráci a Váš čas a přeji Vám úspěšný den.

Zuzana Šporková
studentka EkF VŠB-TU Ostrava

1. Je vaše centrum/středisko fakultní nebo univerzitní?
 - ☐ Fakultní poradnou
 - ☐ Univerzitní poradnou
2. Pro vznik centra bylo využito finančních prostředků ze strukturálních fondů EU (SF EU) nebo fakultních zdrojů?
 - ☐ SF EU
 - ☐ Fakultní zdroje
 - ☐ MŠMT, FRVŠ
 - ☐ Jiné. Vypište:
.....
3. Využili jste v období 2000 – 2006 finanční prostředky ze SF EU?
 - ☐ Ano
 - ☐ Ne (pokračujte otázkou č. 4)

Pokud Ano, v jaké výši a z jakého OP a prioritní osy a opatření?

.....

.....

.....

.....
4. Využíváte v období 2007 – 2013 finanční prostředky ze SF EU?
 - ☐ Ano
 - ☐ Ne (konec dotazníku)

Pokud Ano, v jaké výši a z jakého OP a prioritní osy a oblasti podpory?

.....

.....

.....

.....